

De Vreeze des Heeren
en de
Verborgenheid des Heeren

OVERDENKINGEN UIT DE
PSALMEN

DOOR

J. C. SIKKEL,

IN LEVEN DIENAAR DES WOORDS TE AMSTERDAM

UITGAVE J. C. SIKKEL-FONDS — 1928
A. VERLEUR — HAARLEM

MIJN ZIEL TOT U!

Een psalm van David.

Tot U, o Heere! hef ik mijn ziel op!

Psalm 25 : 1.

De heilige godsmann spreekt zijn psalm voor den Heere, zijn God. Hij spreekt zijn ziel voor den Heere uit, zijn bede, zijn geloof.

En zijn ziel leeft in gemeenschap met Gods Israel. Zij spreekt voor den Heere Israels leven uit, het leven van Gods volk in de wereld. Zij bidt Israëls bede. Zij is de tolk van al des Heeren volk.

Zoo bidt en belijdt dan ook al Gods volk dezen psalm met David mee.

David is in levensstrijd, in lijden, in nood, voor zichzelf en voor Gods Israel.

Hij wil zijn. Hij wil zichzelf zijn. Hij wil zijn, zooals zijn God hem schiep en begenadigde. *Die David, die man wil hij zijn, wil hij zijn voor den Heere en daarom voor Israel.* Die eigen man, die verkorene, die toegewijde, die gezalfde des Heeren wil hij zijn. Zóó wil hij zijn met heel zijn ziel, met heel zijn leven. Daarin en zóó wil hij leven. Dat leven, zóó leven met zijn ziel, — dat heeft hij lief.

Maar dit leven wordt bestreden, bedreigd, vervolgd en benauwd. Daartegen komen allerlei machten als vijanden op. Van der jeugd hebben die vijanden zich voor David laten gelden. In Saul en zijn legerbenden, in belagers en spionnen, in lasteraars en verraders, hebben zij gestalten aangenomen. Later in zoovelen, die David als Israels koning en als den geheiligde des Heeren hebben tegengewerkt en weerstaan. En in al de vijanden van Israel, in al de vijandige volken rondom.

Al deze machten waren David vijandig; zij zochten hem immer te omsingelen. En in zijn eigen kring, in zijn eigen vleesch, in zijn eigen natuur, in zijn zonden, belaagden die vijanden zijn ziel en zochten zijn ondergang.

Zóó is Israel, zóó is de Gemeente Gods, het volk des Heeren, en zóó is elk geloovige, elke ziel, die den Heere geheiligd en gewijd is, altoos in strijd, in lijden, in nood te midden van vijanden rondom.

En zóó bidt en worstelt elke godgewijde met den godsmann in dezen psalm mee.

Tot U, o Heere! hef ik mijn ziel op!

Naar U, o Heere! — zoo zegt het psalmwoord nog meer teekeningachtig, — draag ik mijn ziel!

De ziel, het leven, het van God geschapen, door Hem bezielde, door Hem met eigen zijn begiftigde en door Hem begunadigde geheiligde leven is ons eigenlijke bezit, ons eigenlijke goed. Alles wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven. Niet slechts voor zijn bestaan, en dat hij nog mag blijven ademhalen, zich bewegen en op aarde kan bezig zijn en genieten. Neen, maar iemands *leven* is vooral wat hij *is*, wat hij *persoonlijk* is, zijn *zelf-zijn*, zijn *eigen-zijn*; dat eigen persoonlijk gevoelen, denken en willen.

Onze *ziel* is ons leven, en ons leven is onze ziel. Wij willen ons leven behouden, onze ziel behouden, ons zelf-zijn, ons eigen-zijn; dat levende eigen ik in ons, dat gevoelt en wil en weet, wat wij eigenlijk zijn; en dat wil zijn om Gods wil, omdat Hij ons alzoó zijn doet, en omdat Hij ons alzoó wil doen zijn.

Dat leven, dat eigen-leven, onze ziel, is in strijd, in lijden, in nood en in gevaar in deze wereld. Dat leven, onze ziel, is door vijanden omsingeld. En dit gevoelen en weten de geheiligden, dit moeten zij gevoelen en weten, dat dit hun leven, deze hun ziel, hun van den Heere gegeven is; dat dit hun leven, deze hun ziel, van Hem is, en voor Hem zijn moet.

O, dit leven, deze ziel, zelf alleen te willen bezitten voor zichzelf, tot zelfvereering, tot zelfgenieting, — dit is dwaasheid, dit

is zonde. Dit leven, deze ziel zelf alleen te willen bewaren, — het is wederom dwaasheid en zonde.

Zeker, ons eigen-leven, ons zelf-zijn, onze ziel, moeten wij zelf bezitten en bewaren. Zij is ons goed, ons hooge en eigenlijke goed. En toch, en juist daarom, is het om ons eigen-zijn, om de eigenlijkheid van ons zieleleven, noodig, dat we gemeenschap hebben. Wij moeten onze ziel, ons eigen-leven, kunnen geven, kunnen meedeelen, kunnen kwijtraken, kunnen toevertrouwen.

Zeker, we hebben hierin ook behoefte aan menschen, aan een mensch, aan een mensch met eigen-leven, aan een ziel, een menschenziel. Dit is ook de ver strekkende beteekenis van het eerste woord, dat God sprak over den mensch, dien Hij schiep naar Zijn beeld: „het is niet goed, dat de mensch alleen zij!” De mensch moet voor zijn leven, voor zijn eigen-leven, voor zijn zieleblijdschap, sterking, geluk, beschutting, vertroosting, bewaring zoeken en vinden in een menschenziel, in liefde, in gemeenschap; en die gemeenschap geeft de Heere ook in de wereld en geeft Hij ook in Zijn volk.

Maar deze zielsbeschutting in menschelijke gemeenschap, deze zielemeedeeling en dit toevertrouwen der ziel is niet genoeg voor haar bewaring als eigen ziel, en is niet genoeg voor de bewaring van haar-zelf zijn. Hier geldt het woord Gods: „vervloekt is de mensch, die vleesch tot zijn arm stelt”; en „vertrouwt niet op des menschen kind, bij wien geen heil is!”

De door God den Heere naar Zijn beeld geschapen mensch, de van Hem toegeruste, begenadigde en geheiligde ziel kan en mag geen rust vinden in een mensch alleen, evenmin als in zichzelf. Wel lokt en dringt het eigen-leven onzer gevallen ziel hier toe; maar dit ook is dwaasheid en zonde. Hier geldt het woord van Augustinus: „omdat Gij, o Heere! onze ziel tot U geschapen hebt, kunnen wij geen rust vinden, tenzij wij die vinden in U!”

De begenadigde geheiligde ziel, die tot God wedergeboren is, wordt dan ook tot Hem getrokken. Zij weet, dat zij in een menschenziel, hoe dierbaar die haar zijn moge, haar rust en veiligheid, haar voldoening en haar einde en daarom haar echte volle zelf-zijn niet vinden kan. Zij weet, dat zij dit ook van een men-

schenziel niet vragen mag, wijl ze dan vorderde, wat een mensch niet kan geven. Zij weet, dat zij in gemeenschap ook met een ziel, aan wie zij zich kan en mag vertrouwen, niet veilig is, wijl ook de menschelijke zielengemeenschap bloot staat aan dezelfde gevaren, die elke ziel in haar eigen-leven bedreigen. En zij wil ook niet, zij kan en wil niet rusten in een mensch, wijl het geheiligde eigen-zieleleven in zijn vollen uitgang alleen God toekomt, in en bij Hem alleen, in Zijn gemeenschap, in Zijn hoede rusten kan, veilig is, zichzelf kan zijn, zichzelf voor Hem, voor Hem alleen.

Hier is de zin van het psalmwoord: Tot U, o Heere! hef ik mijn ziel op! Naar U, o Heere! draag ik mijn ziel!

Dit opheffen, dit dragen der ziel naar den Heere is niet alleen bidden, en is niet alleen toewijden en aanbidden.

Het is dit ook. Het is vluchten tot den Heere in smeking. Het is de eerbiedige heilige zelfofferande der ziel. Het is de uitgang der zieleliefde naar den Heere. Het is het ontsteken van den heiligen wierook voor den Heere in het eigen vuur der ziel. Het is de wijding der ziel in lof en vereering voor den Heere. Het is het nederleggen der ziel in aanbidding voor God, voor den eeuwig volheerlijken, aanbeddelijken, heiligen God, Wien alleen en tot in eeuwigheid de liefde en de lof der ziel toekomt.

Maar het is, en het is in dit alles, de overgave, de bewuste zielsinnige waarachtige zelfovergave der ziele aan den Heere in toevertrouwen. Het is het toevluchtnemen en schuilen der ziel in den Heere. Het is het zichzelf bewaren der ziel, door zich in haar zelf-leven te geven aan haar God, in Zijn handen, in Zijn hart. Het is het zich uitstorten der ziel in God.

O ja, dit is de opheffing, de verheffing der ziel uit de vernederingen en benauwingen, uit de nevelen en de nooden, uit den strijd en de smarten, naar omhoog, naar de hoogte, naar de hoogste hoogte; het is de hoogste verheffing der ziel in haar eigen-leven, in haar zelf-leven, haar zich-zelf-opheffen en heendragen naar den Heere, naar haar God. — Maar het is dit, wijl het is de diepste waarachtige zelfverloochening, nederbuiging

en vernedering der ziele tot de heilige gehoorzaamheid, tot den dienst, tot de geheele onderwerping en wijding aan den Heere. Het is het afstand doen in beginsel van heel de wereld. Het is het verliezen der ziel van zichzelf, zooals het Woord van God dit bedoelt.

Het is het geloof. En dit geloof gaat tot de rust in. Zóó is de geheiligde ziel veilig. Zóó alleen is zij veilig. Maar zóó is zij ook waarachtig veilig.

Zóó leve onze ziel. Zóó blijve zij zichzelf. Zóó beveilige zij zich in God. Zóó vertrouwe zij zich Hem alleen toe. Zóó ruste zij!

Tot U, o Heere! hef ik mijn ziel op!

„MIJN GOD!“

Mijn God! op U vertrouw ik! Laat mij niet beschaamd worden! Laat mijn vijanden niet van vreugde opspringen over mij!

Ja, allen, die U verwachten, zullen niet beschaamd worden! Zij zullen beschaamd worden, die trouweloos handelen zonder oorzaak.

Psalm 25 : 2, 3.

Met den heiligen godsman draagt de geloovige in den psalm zijn ziele, zijn zelf-leven, naar den Heere heen, vertrouwt zijn ziele ter beveiliging aan Hem toe, en wijdt haar aan Hem.

„*Mijn God!*“ zoo spreken, belijden, aanbidden en jubelen we daarom in den psalm.

In hoevele psalmen komt dit „mijn God!“ terug! Het is in alle psalmen van aanbidding, van worsteling, van geloof en van lof, de grondtoon. Dit „mijn God!“ is het geheim des geloofs, der zielewijding, der godvruchtigheid en des vredes; en daarom is dit het eigenlijke van den psalm, gelijk hierin ook het eigenlijke van het gebed en van de gemeenschap met God gelegen is.

De Heere is *God*. Hierin is genoemd zijn *Wezen*, Zijn heerlijkheid, Zijn macht, Zijn recht. We kunnen daarvan weten, daarvan spreken, daaruit allerlei en hoogst gewichtige leeringen en gevolgtrekkingen afleiden. Maar godsvrucht is dit alles op zichzelf niet. De duivelen gelooven ook, dat God God is, — en zij sidderen. Het komt er voor ons menschen op aan, dat de Heere God is *voor ons*, voor ons zelf-leven, voor onze ziel in heel haar zijn, en in heel ons verkeer onder de menschen op aarde. Het komt er voor ons op aan, dat wij Gods Woord hooren met toepassing op onszelf, Hem als God kennen, gelijk Hij Zich geopenbaard heeft, en daarom in den Naam van den Middelaar onszelf aanbeddend voor Hem buigen, Hem smeeken om Zijn genade, ons

toevertrouwen en wijden aan Hem als God, als God voor ons, als *onze* God, en persoonlijk als *mijn* God.

O, in het „mijn” alleen is de gemeenschap, het geluk, de vervulling en de vreugde, maar ook de toewijding en de eere des levens gelegen. Zonder het „mijn” zijn wij verloren menschen, verdorde woestijnstruiken. Wat doen wij dan in de wereld? We hebben er dan geen deel en geen recht. Zoo zijn wij ook vreemdelingen en indringers zonder recht, zonder gemeenschap en zonder eere, zoo we niet gaan tot God met het „mijn” in onze ziel en op onze lippen.

Maar in dit „mijn God”, in den Naam van den Heere Jezus Christus gesproken, in het „Onze Vader, die in de hemelen zijt!” is de verheerlijking Gods, en is het toevertrouwen en wijden van onszelf aan Hem, naar onze roeping. Hierin is het diepe waarachtige nederbuigen, waar hierin ook is de waarachtige opheffing van onze ziele, het ingaan in de rust, in den vrede, in de veiligheid, ook bij alle benauwing en bij alle innerlijk vreezen en beven.

Zóó schuilen we in de hoede des Heeren. Zóó rusten we in Zijn hand. Zóó staan we in Zijn slagorde.

„Mijn God!”

„Op U vertrouw ik!” Dit mag dan ook gezegd worden in den psalm, in de aanbidding en smeeking, die tot den Heere als onzen God waarachtig uitgaat.

Wat een machtig woord! Maar het is een waarachtig woord. Zoo we den Heere maar als onzen God naar Zijn eigen Woord erkennen, tot Hem als onzen God met onze ziel toenaderen, ons aan Hem toevertrouwen en wijden, nederig aan Zijn voeten gebogen als onzen God, — o dan *moeten* wij wel vertrouwen op Hem. Dan *vertrouwen* wij ook op Hem, Dan *vertrouwen* wij op Zijn beloften, die groot en vele zijn en die gewis zijn als Hijzelf is. Dan *vertrouwen* wij op Hem als God, als dien machtigen almachtigen God, als dien goedertierenen, als dien getrouwen, als dien heiligen God. Als dien God, in wiens hand wij geheel zijn en die over ons beschikt naar Zijn believen; maar die ons ook gemaakt heeft en die ons ook geroepen heeft tot Zijn genade en

gemeenschap en dienst; en die Zijn trouw aan ons vervult en verheerlijkt, hoe ook Zijn weg met ons zijn moge; al drukt Hij ons in kastijding en al voert Hij ons door diepe dalen van doodschaduw en heil.

„Laat mij niet beschaamd worden! laat mijn vijanden niet van vreugde opspringen over mij!”

Neen, het geloof sluit de smeeking, de schreiende, krijtende, kermende smeeking niet uit.

Zóó is het ware geloof niet. Het ware geloof is leven van een echte menschenziel op aarde; ons geloof is een zondaarsgeloof; het is leven van onze ziel gelijk onze ziel is.

Ons geloof is waarachtig, en waarachtig is ook ons vertrouwen op den Heere als onzen God. Maar werkelijkheid is ook onze vreeze, onze benauwdheid, onze zwakheid, onze twijfeling, ons wankelen.

Het vleesch begeert tegen den Geest, gelijk de Geest tegen het vleesch. Zoo is onze ziele dan in gedurige beweging, schommeling, schudding als een schip in de baren der zee. De Heere greep ons door Zijn genade, en onze ziele grijpt Hem aan door het geloof, maar o wat machten vallen ons aan en belagen ons en weerstaan ons vertrouwen in ons eigen binnenste! Onze eigen twijfelingen, onze eigen innerlijke overleggingen zoeken onze ziele te rukken van het anker, waarin haar vertrouwen vastligt.

En werkelijkheid zijn ook de vijanden van buiten, alle omstandigheden en alle menschen, die ons in het leven onzer ziele voor den Heere en in onze goddelijke roeping tegenstaan en belagen. Heel de booze wereld en alle booze machten zijn ons tegen.

Neen, van-ons-zelf kunnen we niet één oogenblik bestaan, staande blijven. De wereldwerkelijkheid is, dat wie waarlijk mensch wil zijn in het zelf-zijn zijner ziel, in de wijding aan den Heere, in het geloof, in het zich-toevertrouwen aan den Heere, en in het vertrouwen op Hem als „mijn God,” — beschaamd zal worden, eindelijk los zal laten, toch de verwereldlijking en de zonde kiezen zal, — òf zal ondergaan.

Die werkelijkheid doorleeft wie zijn ziel heendraagt naar God.

Zijn levende ziel doorvoelt dit alles, het leeft alles in hem, in haar.

Daarom is het ware geloof, het geloof dat tot God nadert, waarlijk geloovig geloof, vertrouwend geloof, maar ook biddend, worstelend, smeekend geloof.

Ja, bidden, smeecken moeten wij, pleiten in ons geloof, om te mogen gelooven. Ons geloof moet biddend werkzaam zijn met den Heere, Hem aanroepen om ons te behouden; hangen aan zijn hart, Hem smeekend dat Hij de smaadheid, die wij vreezen, van ons moge afwenden, en beschamen moge al wat ons bedreigt en wat ons vreezen doet!

En weer heft zich dan onze biddende ziele, juist in haar smeecken uit benauwing, in haar smeekend aanbidden „mijn God!” op in vertrouwen, in belijdenis van geloof, in godverheerlijkend steunen op Zijn beloften, op Zijn trouw, op Hemzelf.

„Ja, allen, die U verwachten, zullen niet beschaamd worden! Zij zullen beschaamd worden, die trouweloos handelen zonder oorzaak!”

Onze ziele, die in geloof toevlucht neemt tot den Heere, *verwacht* Hem, rekt op Hem, op Hem alleen. Hij is getrouw. Hij is de Getrouwe. Hoe zou dan het geloof beschaamd worden! Hoe zou het beschaamd *kunnen* worden! En hoe zou het dan ook mogelijk zijn, dat de trouweloosheid der menschen aan God en aan zijn Naam en zaak, hun trouweloosheid aan menschen ook, ooit duurzaam triumfeeren kon, ooit kon beschamen het geloof!

Zeker, het kan zoo schijnen voor een tijd. En het schijnt zoo telkens weer. En het kan zoo donker zijn voor den geloovige. Het kan voor de geloovigen zoo benauwd, zoo droevig en ondragelijk zijn in het leven. O, het kan zoo bitter bang zijn in de geloovige ziele. Zoo eenzaam, zoo verlaten, zoo beschaamd en overwonnen kan zij zich kennen en zich uitkermen als „ik, ellendig mensch!” —

Toch roemt het geloof in God, in „mijn God!” tot wien ik mijn ziel ophef en op wien ik vertrouw: „Gode zij dank, die mij de overwinning geeft door Jezus Christus mijn Heer!” „Ja, allen, die U, mijn God, verwachten, zullen niet beschaamd worden! Zij zullen beschaamd worden, die trouweloos handelen zonder oorzaak!”

HEERE! LEER MIJ!

Heere! maak mij Uwe wegen bekend! leer mij
Uw paden! leid mij in Uw waarheid en leer mij!
Want Gij zijt de God mijns heils! U verwacht
ik den ganschen dag!

Psalm 25 : 4, 5.

In onzen zielepsalm gaat ons innerlijkste leven tot den Heere als onzen God uit in den weg, dien Hij ons ontsloten en geopenbaard heeft. Wij nemen tot Hem de toevlucht in samenstemming met de zuchtingen des Heiligen Geestes en met het heilige Woord, ons in de Schrift gegeven. Wij heffen onze ziel tot Hem op, vertrouwen ons aan Hem toe, schuilen in Hem, en verwachten Hem. Wij verwachten Zijn beschutting, Zijn vertroosting, Zijn redding, terwijl de levenswerkelijkheid onze ziel doet lijden en sidderen in veelvoudigen nood.

Dit is het geheim der godzaligheid. Dit is het verkeer in de tent des Heeren, het schuilen in Zijn hut, onder Zijn vleugelen. Dit is het leven met God. Dit is het eerste en het laatste van het ware leven des geloofs, van de vreeze des Heeren.

In dit leven is een volheid en een veelvoudigheid. Hierin is bidden en schuldbelijden, danken en beloven, leeren en getuigen, liefhebben en doen. Maar dit alles zou niets zijn en is niets zonder het waarachtig toegaan tot God, tot den levenden God, zonder het „mijn God!” onzer eigen ziele. Maar daarom juist ook is hierin waarlijk die veelvoudige zielearbeid met den Heere. Hierin is het waarachtige leven, en daarom het ware leeren, kennen en doen, — altoos in veel gebrek en strijd.

In het ware geloof zoek ik dit leeren en kennen en doen bij den Heere, bij mijn God.

„Heere! maak mij Uw wegen bekend! leer mij Uw paden! leid mij in Uw waarheid, en leer mij!”

Wie leeft zonder tot God te gaan, die weet zelf wel den weg en de waarheid, en kiest ze zelf.

Zoo kunnen we wel veel wetenschap opdoen en van alles verstand krijgen, levenservaring en menschenkennis vermeerderen, gekonfijt worden in overleg en takt; en ook daarbij heel veel weten van Gods Woord, van godgeleerdheid en zedekunde; — maar zoo gaan we toch onzen eigen weg. Studie en inspanning kunnen we er aan wijden; — de gemeenschap met God en het gebed leven echter in deze kennis en praktijk niet.

In de ware vreeze Gods is het voornaamste voor mijn levenskennis en levenspraktijk, dat ik van den Heere begeer te leeren en geleid te worden, en dat ik begeer te kennen en te kunnen door Hem.

En dit is ook het ware kennen en kunnen. Want uit het hart zijn de uitgangen des levens, en dit kennen en kunnen des harten is het, dat de godvruchtige in zijn levensnood en levensdonkerheid bij den Heere zoekt: „Heere! maak mij Uwe wegen bekend! leer mij Uw paden! Leid mij in Uw waarheid en leer mij!”

Zoo bid ik van mijn God, dat Hij Zichzelf aan mij openbare. Dat Hijzelf mij doe inzien in Zijn heilig Woord. Dat Hijzelf mij in het licht van Zijn Woord doe verkeereren en mij in Zijn licht en bij Zijn licht het licht doe zien.

Gods wegen en paden en Zijn waarheid zijn allereerst Zijn goddelijke bedoelingen en handelingen *in Godzelf*, in Zijn eigen werk, in de uitvoering van Zijn Raad.

Daarom smEEK ik in deze bede om ware Godskennis. Om het inblikken bij het licht van Gods openbaring in Hemzelf.

Niet alsof ik het goddelijk Wezen zou kunnen doorschouwen. Dat kan niet, en het behoeft ook niet. Dat moet juist niet. Er is een hooger, dieper, heerlijker kennis dan het onderscheiden en uitleggen. Het diepste kennen is inschouwen in de verborgenheid der dingen. Het diepste kennen van God, is het inschouwen in de ondoorgrondelijkheid van het licht Gods.

Bij dit inschouwen zijn alle wegen en paden Gods mij aanbiddelijke goedertierenheid en waarheid, goedheid en getrouwheid, waarbij mijn ziele stil wordt, aanbidt en looft.

Zóó moet ik de wegen en paden en de waarheid des Heeren kennen. En zóó moet mijn ziel van Hemzelf die kennis begeeren, door de werking van Zijn Heiligen Geest in mijn hart bij mijn schuilen in mijn God.

Gods wegen zijn allereerst in Hem, en in Hem hebben ze hun ware beteekenis. Ook voor de echte beteekenis en waarde der bedoelingen en handelingen van menschen komt het er op aan, wat er leeft in hun hart. Wie liefheeft kent dáárin en zóó den geliefde, en begeert zóó te kennen en te verstaan en gekend te worden. Zóó wil het echte kind zijn vader kennen en zóó wil het kind des Heeren kennen Zijn God. Zóó wil het kennen Zijn God, en zóó verstaan ook de wegen, die Zijn God met hem, met haar, persoonlijk houdt.

Maar de wegen en paden en de waarheid des Heeren treden ook *naar buiten*. Ze komen uit in Zijn werken en zijn geopenbaard in Zijn Woord. In Zijn scheppingswerken en in Zijn genadewerken zijn Gods wegen en Zijn waarheid, in de historie der wereld en in de bijzondere heilige historie, in Israel, in den Christus, in de Kerk des Heeren, en in ieders eigen leven. In dit alles liggen Gods wegen en paden. En Gods getuigenis spreekt daarover licht, zegt en leert ons die wegen en die paden, die waarheid Gods.

Zonder de innerlijke levendmaking en verlichting des Heiligen Geestes, zonder dat mijn hart Godzelf zoekt, zonder dat ik in het licht van „mijn God” verkeer, kan ik ook die wegen en paden, die waarheid des Heeren in het menschenleven, in het genadewerk, in Gods Woord, niet recht kennen. Maar door het waarachtige leven uit God is die kennis mijn zielsverlangen. Mijn zielsbegeeren van mijn God is dan, des Heeren wegen te mogen gadeslaan, er op te mogen letten, ze te mogen onderscheiden en verstaan. En mijn zielezucht gaat naar den Heere uit, dat Hijzelf mij die kennis schenke; dat Hij mij Zijn wegen bekend make, Zijn paden leere, en leide in Zijn waarheid.

Want zonder de bijzondere genadige werking en leiding van Gods Heiligen Geest in ons, zonder dit leven met Godzelf en van Godzelf in ons, blijven we staren op iets buiten ons, dat we dood weten kunnen, maar dat we dan niet kennen, niet verstaan.

Kennen, verstaan, is gemeenschap hebben, inzien, inleven, zielsbevrediging vinden. Dit is dan ook de kennis van Gods wegen en paden en van Zijn waarheid, die mijn ziel die tot God als mijn God uitgaat, van Hem begeert.

O, Hij leert mij Zijn wegen, Zijn paden, Zijn waarheid! Ontroerende donkerheden kunnen dan wel rondom mij zijn. En ze zijn rondom mij. Ze trekken op mij aan en omsingelen mij. Ze benauwen mij en pijnigen mij. Maar in het licht Gods, bij Zijn verlichtende en bijzondere inwerking in mijn hart, straalt het aanbiddelike licht van het aangezicht van mijn God over alle donkerheden, — en zie ik ook in 't donkere levenstafereel op aarde, in mijn eigen donker leven, de gouden lichtlijnen van de wegen en de paden des Heeren.

Gods wegen en paden, Zijn waarheid, waarin ik geleid moet worden, beteekenen ook, in overeenstemming met Zijn goddelijken Raad, met Zijn Woord, en met den weg, dien Hij met mij persoonlijk houdt, — Zijn geopenbaarden wil voor mijn leven, voor mijn zelfbewust zieleleven, voor mijn denken en gevoelen, voor mijn willen en voor mijn doen en laten. En ze beteekenen ook dat eigen leven zelf, dat denken en gevoelen en willen en doen en laten van mij, waarin ik in de vreeze Gods waarlijk verkeer, mijn leven in praktijk, waarin ik ben door Gods leiding, en waarin ik ook zelfbewust zijn moet, ook in alle droefenis en strijd, lijden en donkerheid.

Hierin bidt en smeekt mijn ziel van den Heere als mijn God, dat ik Zijn wil en weg en waarheid, die voor mij in Zijn vreeze en dienst geldt, ook recht mag kennen, en dat ik in gemeenschap met God daarin verkeeren mag, doende den wil van God van harte, en mij aan dien wil overgevende, geheiligd door den Heiligen Geest.

Het is de innige bede om te leeren de vreeze des Heeren in

heel het kennen van mijn God, in heel mijn verkeer met Hem en met Zijn Woord, in heel mijn bestaan in wereld en Kerk, in heel mijn innerlijk leven, en in heel mijn levenshandeling. Vooral ook in de donkerheid en in den strijd, waaruit deze psalm opkomt.

Hoezeer is deze bede mij noodig! En hoe goed is ze mij!

Neen, in de donkerheden, in het oogenblikkelijk gebeuren, in het hebben en kunnen der wereld, in het schepsel, en in mijzelf, is geen troost, geen licht, geen kracht tot leven.

In Gods licht zie ik het licht. In dat licht Gods, dat in aanbidding, in smeking, in het waarachtig zelf-toenaderen tot den Heere gezocht wordt en gevonden.

O, dan wordt alles anders!

Dit is niet te beschrijven en uit te leggen.

Neem het donkerste menschenleven, en laat er de liefdegemeenschap, de liefdetrouw, de liefdetroost in treden. — Dan wordt alles anders, — gelijk heel de donkere aarde in alles anders wordt, als de zon opgaat.

Dit is een zwak beeld van het licht en de vroolijkheid, die voor de oprechten van hart gezaaid zijn in hun toenadering tot den Heere, in hun biddend verkeer met den Heere; om Zijn wegen en paden te kennen en in Zijn waarheid geleid te worden. Alles wordt dan anders reeds in dit bidden, en in de zielservaring, in de zielestemming, in het kennen en in het kunnen.

Dan leeft mijn ziel ook hier door het *geloof*, in *verwachten*.

Want Gij zijt de God mijns heils! U verwacht ik den ganschen dag!

Dit is het intreden door het geloof in het licht des Heeren. Het „mijn God!” waarin de heerlijke oplossing voor al de paden en wegen des Heeren en voor heel Zijn waarheid voor mijn ziel gelegen is.

Ja, in dit licht waarachtig verkeerende met mijn God, den God mijns heils, *verwacht* ik Hem *den ganschen dag*. Dan leeft mijn ziel in het licht. Dan wandel ik in het licht. Dan vrees ik niet, schoon ik door donkere dalen, in doodsgevaar, bekommerd om moet dwalen.

O, dat we altoos weer in 't schepsel, in de aarde, in onszelf zoeken te rusten! Dat is onze groote nood! En zóó verdwalen we gedurig!

Maar tot den Heere toenaderend, en schuilend in Hem, kunnen en mogen we weer leven in het licht.

Want Hij hoort het gebed.

Hij leert ons Zijn wegen, en Hij leidt ons in Zijn waarheid.

Gij zijt de God mijns heils! U verwacht ik den ganschen dag!

GEDENK, HEERE! UW BARMHARTIGHEDEN!

Gedenk, Heere! Uw barmhartigheden en Uw goedertierenheden, want die zijn van eeuwigheid! Gedenk niet de zonden mijner jonkheid noch mijn overtredingen! Gedenk mij naar Uw goedertierenheid, om Uw goedheid wil, o Heere!
Psalm 25 : 6, 7.

Hoe verschilt toch de godvruchtige, wiens ziel in den psalm naar God uitgaat, van den sterken wereldman, die alles kan bezien en uitleggen en berekenen, en die zichzelf den weg baant door het leven!

De wereldman moet zulk een psalm-smeekeling wel een zwakkeling noemen, want hij houdt zoo iemand inderdaad slechts voor een zwakkeling.

En is dan ook de bidder niet zwak? Is dan bidden niet zwak-zijn? Is het hoogste, het heilige leven in de Schrift, het waarachtige innige leven, dat naar God uitgaat, niet een zwak leven? Zocht God in en door Zijn Woord niet het zwakke, het zwak-zijn? Is de gebroken en verslagen geest niet kostelijk voor God? Heeft God dit zwakke der wereld niet uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen? Is de vertroosting des Heeren en van Zijn Koninkrijk niet voor wie zelf zijn ziel bij het leven niet kan houden?

Sterke, zelfbewuste mensen, die zelf het leven regeeren en leiden en voor eigen heden en toekomst kunnen zorgen, — zulke mensen bidden immers ook niet, — al nemen zij er ook den schijn van aan. Voor zulke mensen is niet de smeekpsalm. Zij kunnen er natuurlijk allicht allerlei beschouwingen over houden, maar zij kunnen er niet in komen. Hun ziel is vreemd aan den smeekpsalm.

Let toch eens op de zielestemming in den 25sten Psalm; zoek

die zielestemming in uzelf te gevoelen. Als uw ziel in die stemming mag in komen, er in deelen mag, — dan zijt gij zwak. Dan zijt ge als één, die in het leven verkeert als een zwak schip in den storm, in het geweld der baren, als een drenkeling in grooten nood.

En is dan zóó niet de stemming der ziel, die in het menschenleven waarlijk tot God uitgaat? Is dan zóó niet de stemming van mijn ziel, als het mij waarlijk om God te doen is; om God, om Zijn levende gemeenschap, om het schuilen in Zijn hoede, om te zijn uit Hem en voor Hem? Is dan zóó niet mijn zielestemming, als ik waarlijk bid?

O, ik zeg niet, dat deze zielestemming geen kracht is; zij is de hoogste menschelijke levenskracht; zij is heilige kracht. Maar deze zielestemming is naar wereldschen, naar vleeschelijken maatstaf zwakheid. Zij is waarlijk niet-kunnen; zij is zijn-in-nood; zij is vreezen en beven.

Telkens werpt weer mijn ziel, die in dezen psalm leeft, blikken in God, in Zijn licht, in Zijn genade en trouw, in de zekerheid, die in Hem is. Ik draag mijn ziel naar Hem heen. Ik zal niet beschaamd worden. Ik zoek Zijn leiding en leering, om Hem te kennen in Zijn wegen. Ik verwacht Hem.

Hier is mijn kracht, mijn licht, mijn vreugde.

Maar *in* mij is het zwak. Rondom mij en in mij, in heel de wereld en in heel mijn zijn zinkt alle grond van vastigheid en kracht weg.

Dit is ook zoo, het is juist zoo, omdat de geheiligde ziel, die den Heere zoekt en Hem niet missen kan, waarlijk met de *zonde* te doen heeft.

De zonde maakt alle krachtsbewustzijn buiten de genade Gods, alle zelf-kunnen alle zelfgenoegzaamheid, tot vermetelen waan. Van de wereld is niets te verwachten om de zonde; en van mijzelf is niets te verwachten om de zonde; niets goeds, geen licht, geen uitkomst.

En als ik op mijzelf zie en mijn zonden komen daarbij voor mij op, dan is er voor mij óók niets goeds te verwachten van mijn God.

Zoo worstelt dan de ware geloovige, de ware geheiligde, de ware bidder, de psalmsmeekeling, óók in zijn bidden met zwakheid en nood.

O, mijn zonden! mijn zonden! Zoo kermt het hart, dat dorst naar God, naar den levenden God, en dat toegaat tot den troon der genade in den bloedigen weg der eenige offerande van den Middelaar.

Gedenk Heere! Uw barmhartigheden en Uw goedertierenheden, want die zijn van eeuwigheid! Gedenk niet de zonden mijner jonkheid noch mijn overtredingen! Gedenk mij naar Uw goedertierenheid, om Uwer goedheil wil, o Heere!

Zonder zondebewustzijn, zonder schuldgevoel, zonder het benauwend kennen, dat mijn zonden scheiding maken tusschen mijn God en mij, zonder het kennen van dien nood mijner zonden, — kan ik niet waarlijk bidden, kan ik niet tot God gaan. Want er is geen andere weg tot Hem, dan door het offer des altaars. Er is geen toegang tot God zonder het bekennen der ongerechtigheden. Juist alleen door die donkere wolk heen, die mijn zonden van Godswege over mij doet dalen, moet de Heere Zijn vriendelijk aangezicht voor mij doen lichten en moet mijn ziel den toegang tot God vinden. Juist in dien muur mijner ongerechtigheden moet mij de poort der genade opengaan.

O, mijn zonden! mijn zonden tegen God!

Overtredingen, misdaden worden mijn zonden hier in den zielepsalm genoemd en door mij beleden, al mijn zonden. Zoo *moeten* ze beleden worden, want zoo *zijn* ze voor God; en zoo *zijn* ze ook voor mijn ziel in den bangen levensnood, waarin mijn ziel tot God uitgaat. In de Schrift zijn mijn zonden, al mijn zonden, tegen God gedaan. In oppervlakkig godsdienstig gepraat en gezang kunnen ze gebreken en tekortkomingen zijn, maar in den waarachtigen zielepsalm zijn ze misdaden. Zoo is en wordt de zielepsalm tot God noodzakelijk ook boetepsalm in boetend schuldbelijden.

En mijn zonden komen dan in mijn zielsgevoel niet slechts voor mij in hun oogenblikkelijkheid, in hun heden, maar ook in hun historie, in hun wasdom, in hun verleden, in hun beginsel en in

hun bron. Zóó worden ze dan ook beleden voor den Heere.

Dit is hier de beteekenis der bekentenis van de zonden mijner *jonkheid*. 't Is geen verkleining of verbloeming der zonden als jeugdzonden. 't Is ook niet het aanklagen der jeugdzonden als mijn eigenlijke zonden, mijn groote zonden, terwijl sinds de rijpere jaren die zonden weken of slonken.

Zeker, er zijn jeugdzonden, waarin onze zondige natuur vermetel zoekt uit te breken. Indien daartegen niet met wet en tucht wordt ingegaan; indien daartegen niet de strijd wordt aangebonden; indien daartegen Gods genade in ons niet werkt, — dan maken deze jeugdzonden, doorwerkend, ons leven tot een woestini. In onze jeugd staan onze zonden in ons op, en zonder tucht en genade Gods in ons, wassen uit de jeugdzonden de onbeschaamde goddelooze misdadigers op. Maar overigens zijn onze zonden in rijper leven, al zijn ze anders, geen mindere dan de zonden onzer jonkheid.

Het belijden der jeugdzonden in den zielepsalm naar God, is echter de erkenning van onze zonden als vruchten van de wasende zondeplant in ons, als de verdorvenheid onzer natuur, met ons jeugdleven uitgekomen. Hier gaat de boetende ziele, als in Psalm 51, terug tot de vuile bron der wanbedrijven, die ons verdoemlijk maakt voor God, en die dringt tot de belijdenis: „ik ben in ongerechtigheid geboren!”

Schuldig ben ik voor God van mijn jeugd af!

Zoo bekent mijn ziel in den zielepsalm naar God mijn zonden; en ze smeekt, dat de Heere die zonden niet gedenken zal, — wijl anders Zijn gunst en Zijn gemeenschap verre van mij moeten wijken.

Op grond van Gods Woord, van Zijn verbond, van het offer, dat Hijzelf schenken wou in en door den Middelaar, mag en moet ik nochtans tot God gaan, en wordt mijn ziel ook in en uit haar zonden nood tot den Heere getrokken en gedrongen.

Er is voor mij vergeving bij God. Er is bij Hem een niet-gedenken van mijn zonden. Er zijn bij Hem, bij Hemzelf, in Hem-

zelf, barmhartigheden, ontfermingen, goedertierenheden, goedheden voor een arme schuldenaar als ik ben.

Die ontfermingen, die genade, die goedheid, die liefde, zijn bij den Heere mijn God en ze zijn in Hem van eeuwigheid. Ze zijn eeuwig in Hem. Ze zijn eeuwig als Hijzelf. Ze zijn ondoorgrondelijk, oneindig, onverstoorbaar, onwandelbaar. Ze zijn zuiver, vlekkeloos als het eeuwige licht, onbedriegelijk, onvergankelijk, ondoofbaar.

O, mijn God! Uw barmhartigheden, Uw goedertierenheden zijn van eeuwigheid! Gedenk *die!* laat die gelden! laat die uitkomen over mij! Gedenk niet de zonden mijner jonkheid noch mijn overtredingen! Gedenk mij naar Uw goedertierenheid, om Uw goedheid wil, o Heere!

Zoo schouwt mijn zwakke ziel uit haar levensnood, uit haar zonden en ellenden, naar God, in God, in Zijn eeuwige ontfermingen, die Zijn Evangelie, Zijn Woord, Zijn Verband in den Christus en in Zijn offer wil ontdekken. Zoo schouwt mijn ziel in het licht mijns Gods door de wolk mijner zonden heen, in Zijn vriendelijk aangezicht, in Zijn eeuwige goddelijke aanbiddelijke liefde.

Zoo bidt, zoo pleit mijn ziel in den zielepsalm op Gods verbond en genade, op Hemzelf, op Zijn eigen eeuwigheden, op Zijn eeuwige onwandelbare deugden. Op Zijn vrije goddelijke liefde.

Hier is de kracht van de zwakke ziel, die zich heendraagt naar God. Alles bedreigt mij rondom. Heel de wereld wankelt onder mij. En ik verga in mijzelf! Maar in den Heere, mijn God, is eeuwige rust en vastigheid, licht en heerlijkheid en sterkte, uitkomst, overwinning, vrede en zaligheid — voor mij!

Gedenk niet, Heere, wat bij mij *nog is!* Gedenk wat is in *Uzelf!* Wat in *U* is voor *mij*.

Om Uwer goedheid wil, o Heere!

DE HEERE IS GOED EN RECHT!

De Heere is goed en recht! Daarom zal Hij de zondaars onderwijzen in den weg. Hij zal de zachtmoedigen leiden in het recht, en Hij zal den zachtmoedigen Zijn weg leeren.

Psalm 25 : 8, 9.

Wat zijn er een vertroosting voor onze ziel in den Heere onzen God! Zoo wij ons maar waarlijk tot Hem wenden! Zoo wij maar Zijn aangezicht zoeken en buigen mogen in Zijn licht!

Dit is vooral het heilgeheim in de psalmen. Het is het heilgeheim van het waarachtige bidden, van het ware aanbidden, van het ware werkzaam-zijn onzer ziel met den Heere.

In Zijn licht zien wij het licht.

Neen, in *onszelf* kunnen wij geen vertroosting vinden. Ook niet en nog minder, bij innerlijke verlichting door den Heiligen Geest. Wij bevinden onszelf dan zoo onrein, zoo schuldig, zoo verdorven, zoo dwaas en zoo zwak. En we bevinden ons dan zoo onbekwaam tot het waarachtige leven, zoo hulpeloos in alle levensmoeite en in allen levensnood. De levensomstandigheden zijn dan zoo machtig tegen ons. We hebben er zoo weinig gezicht en zoo weinig licht in. De toekomst is ons zoo verborgen. Wij weten niets; en we zijn zoo onbekwaam om onzen weg te gaan; om ons leven te richten; en om te leven, zooals we weten dat het moet, en zooals ook onze ziel het door genade begeert. Hoe zouden we dan vertroosting vinden in onszelf! We weten niet eenmaal, hoe we bidden zullen, gelijk het behoort.

Ook ons denken en redeneeren over den Heere baat ons hier niet. Het brengt de vertroosting en de kracht niet in onze ziel. Hier geldt dan juist zoo vaak het woord: „Dacht ik aan God, zoo maakte ik misbaar; peinsde ik, zoo werd mijn ziel overstelpt.”

Neen, alleen in de stille, arme toenadering tot God, is de ware

weg tot de bron der vertroosting. In den weg van Zijn Woord, in den naam van den Heere Jezus Christus, in den Middelaar, moeten wij *tot God gaan*, toegaan tot den troon der genade. De heilige engelen smaken hun gelukzaligheid in die gewijde aanbidding: „heilig, heilig, heilig is de Heere!” En onze ziele wordt alleen verlicht en doorlicht, zoo wij diep ootmoedig in het waarachtige eigen licht Gods, in het licht van Zijn aangezicht, mogen buigen en bukken en Hem aanroepen als onzen God.

Op het „Tot U, o Heere! hef ik mijn ziel op!” volgt dan het: „mijn God, op U vertrouw ik!” Op de smeeking: „laat mij niet beschaamd worden!” volgt het: „ja, allen die U verwachten zullen niet beschaamd worden!” Op het: „Heere, maak mij Uw wegen bekend! gedenk Uw barmhartigheden, want die zijn van eeuwigheid! gedenk niet mijn zonden! gedenk mij naar Uw goedertierenheden om Uw goedheid wil, o Heere!” volgt het: „de Heere is goed en recht, daarom zal Hij de zondaars onderwijzen in den weg; Hij zal de zachtmoedigen leiden in het recht, en Hij zal den zachtmoedigen Zijn weg leeren!”

Zoo is de psalm zielewerkzaamheid met den Heere zelf, waaruit de vertroosting Gods en de roem des geloofs opkomen. Het geloof is allereerst toegaan tot Godzelf op Zijn Woord, om Hemzelf, het aanbeddend erkennen en zóó het kennen van Hem, gelijk Hij is; en daarna is het belijden en roemen en rusten en juichen.

Ja, want *dit* is ook *in God*, in Hem alleen, waarachtig en zeker, *dat Hij ons leert en leidt*, en dat wij daarom veilig zijn. In die zekerheid in God, en zóó alleen, kunnen wij leven, wij, die anders niet de geringste zekerheid en wetenschap zouden hebben van ons leven en van ons kunnen.

De Heere is goed en recht. Hij is goed, en Hij is getrouw aan Zichzelf.

Wat zou ik in mijzelf in leven en in sterven, en in alle levensomstandigheden, levensgevaren en levensdonkerheden voor zekerheid en rust hebben!

Ik kan niets veranderen; ik kan niets beschikken; ik kan nergens zeker van zijn in mijzelf.

O, wat zou ik veel moeten weten en kunnen en veel moeten doen en maken, om mijn eigen weg te doen uitkomen in de vervulling van mijn zielsverlangen!

En dat zielsverlangen zelf, hoe zou het uit mij kunnen opkomen zooals het moet en goed is.

Wat weet ik? wat kan ik? 't Is juist mijn dwaasheid al dat zelf willen zijn, dat zelf willen weten en dat zelf willen doen. Het zijn, het weten en het kunnen, — 't is alles zoo verre buiten en boven mij. Ik stort met mijn zelf-willen in mijn ongeluk en ik leef zóó innerlijk een leven van ongeluk.

Alleen dwaze waan, hoovaardij van mijn zondig ik, kan het zelf-weten en zelf-willen zoeken vol te houden, — totdat de Heere mijn vermetel wanen en pogen doet ineensstorten, om mij te brengen tot het begin en het beginsel van het eigenlijke echte menschenleven, tot het bidden.

Had ik niet de zelfopenbaring, het eigen Woord Gods, mijn leven ware slechts ijdelheid en rampzaligheid. Ik wist niets en ik had niets te hopen.

Maar de Heer is goed en recht. Zóó heeft Hij Zichzelf bekend gemaakt, en zóó mag en moet ik Hem erkennen, tot Hem toenaderen en Hem aanbidden, buigen in Zijn licht en zielsvereering, in opheffing van mijn eigen zelf-zijn tot Hem. Dan gaat mijn ziel reeds tot de rust in. Dan zie ik het licht; en dan straalt Gods licht, dat alleen voor mij het licht is, over en in mijn zijn en mijn leven.

De Heere is goed en recht. Hij is God, en Hij is goed. Zijn werken zijn door Zijn believen, en Zijn believen is goed. Hij heeft mij niet voor niets geschapen, en Hij heeft Zijn eigen werk lief; Hij laat de werken Zijner handen niet varen. Hij is recht in al Zijn weg en werk; heel Zijn wereldbestel is Zijn believen, en dat is geheel goed. Heel Zijn openbaring is toch Zijn eigen believen; Zijn genade is waarachtig en getrouw; de genade en de roeping Gods zijn onberouwelijk. Heilig zijn al Gods wegen, en Zijn Woord is de waarheid. Het heeft Hem belieft en het belieft Hem met Zijn arme, schuldige, in zichzelf verloren menschen zóó te doen als Hij

in Zijn Woord gesproken heeft. Hij is getrouw aan Zichzelf, aan Zijn believen, aan Zijn liefde, aan Zijn genade en aan Zijn roeping, aan Zijn getuigenis en aan Zijn verbond. Hij zelf, Hij alleen, doet Zijn werk en voleindigt het in Zijn schepping en in Zijn genade. De Heere is goed en recht.

Hij doet Zijn werk goed en recht. Hij zal het doen. Daarom *leidt Hij mij*, Hijzelf. En daarom *doet Hij mij leven*. Mijn leven is uit Hem, en Hijzelf zorgt daarvoor; Hij is daarin getrouw aan Zichzelf. Daarom ook geeft Hij mij Zijn getuigenis, ontsluit het voor mij, doet Zijn licht in mij doordringen, schrijft Zijn lichtwoord in mijn hart, verlicht mijn oogen om te zien van schrede tot schrede en *leert mij* zoo ook zelfbewust, immers stil geloovig en in Zijn gemeenschap, in Zijn weg te gaan.

't Is *Zijn* weg, dien Hij houdt met mij. Mijn weg is in Zijn weg. Hij leidt mij; ik ga slechts met Hem mee; ik volg maar; ik heb maar te leven gelijk Hij mij te leven geeft en leven doet. 't Is alles naar Zijn raad, naar Zijn believen, naar Zijn oordeel en Zijn recht, naar Zijn goedheid. Hij werkt in mij het willen en het volbrengen naar Zijn welbehagen. Hij zal het voor mij voleinden.

Neen, daar gaat het zelfbewuste leven niet bij onder. Juist niet. Wèl het alleen-leven. Wèl het leven alsof er geen God was. Wèl het leven zonder God. Maar niet het echte zelfbewuste leven. Dat wordt pas vrij en krachtig door de zelfovergave aan den Heere, door het wetend en willend zijn in Gods weg. De Heere geeft daarin den zijnen door het geloof in het licht, in Zijn licht, te verkeereren; Hij leert hun zoo door Zijn Woord en Geest, door Zijn gemeenschap, Zijn weg zien, kennen, en als Gods weg, als den weg van Zijn goedheid en van Zijn recht verstaan, willen en gaan.

De Heere is goed en recht. Daarom zal Hij *zondaars*, — gelijk er eigenlijk staat, niet „de” zondaars, — onderwijzen in den weg. Zondaars, schuldenaars, zijn Gods uitverkorenen in zichzelf. Maar *die* heeft Hij verkoren; *die* heeft Hij lief; *die* redt Hij; en in *die* voert Hij Zijn eeuwig genade-believen uit; in *die* verheerlijkt Hij al Zijn goedheid en Zijn recht.

Dit vonden zondaars niet zelf uit, maar dit heeft de Heere geopenbaard; dit geeft de Heere hun te kennen, en hieraan is Hij

om Zijns zelfs wil getrouw. Hij leert schuldigen, dwalenden zondaars kennen hun God, en Hij leert hen zichzelf kennen. Hij leert hun gelooven en tot God gaan. Hij leert hun Zijn vreeze. Hij leert hun in Gods licht het licht zien. Hij leert hun Zijn weg, en Hij leert hun in Zijn weg hun weg gaan.

Zooveel licht als zij behoeven, schenkt Hij hun. Hij leert hun leven met hun God en in Hem veilig zijn en gerust. Al is Zijn weg voor hen ondoorgrondelijk, toch maakt Hij Zijn weg voor hen licht. En Hij leidt hen door alle donkerheden heen in het eeuwige licht. Hij kan en zal nooit anders. Want de Heere is goed en recht.

Hij zal de *zachtmoedigen* leiden in het recht, en Hij zal den *zachtmoedigen* Zijn weg leeren.

Calvijn noemt dit een tweede genade, die op de eerste volgt. 't Is één en dezelfde genade, al is hierin onderscheiding en voortgang.

Zachtmoedigen zijn de zondaars, die tot God gaan, in hun *verootmoediging* en *nederbukking* voor Hem, en daarom in hun *ootmoedig lijdzaam* gaan met Hem in Zijn weg, dragend hun kruis en verdragend druk en nood, *bestrijding* en *verdrukking* in hun levensweg.

In hun *gemeenzaam-leven* met God, overgegeven zijn aan Hem, worden zij geleid, geleerd, *geoeffend* in hun leven in het licht Gods, in het licht van Zijn God-zijn en van Zijn goedheid en Zijn recht.

Hij leidt hen in hun weg, in Zijn weg, in het *recht*, in den weg van Zijn openbaring, van Zijn oordeel, van Zijn wil, van Zijn *believen*, van Zijn eeuwige gedachten over hen. Daarin leidt Hij hen en daarin leert Hij hen. Zóó wil Hij hen, en zoo doet Hij met hen, en zóó maakt Hij hen, en zóó doet Hij hen met Zich leven.

O, in de eeuwige heerlijkheid zal dät het zalige, volle, heilige leven der uitverkorenen zijn: in Gods licht, naar Zijn *believen*, God alles in allen zijnde, zelfbewust, zoo waarachtig als eeuwig springende fonteinen vóór en mèt God te zijn, hun weg in *Zijn weg*!

En op aarde is dit het beginsel des eeuwigen levens in hen, als

zondaars nog in zichzelf, als zachtmoedigen, zóó in te schouwen in God naar Zijn Woord; en door het geloof, in Hem alleen hun leven en hun zekerheid vindend, te aanbidden: „de Heere is goed en recht!”

Ja, hierin is de rust!

Zóó aanbiddend, leef ik boven de donkere wolken van mijn in zichzelf arme leven op aarde.

Zoo leere de Heere mij meer en meer, bij al mijn zielevreezen en zielelijden, mijn ziel te buigen in het waarachtige licht van den Heere mijn God, wien mijn leven is, en die Zich in mij en mij door Zichzelf verheerlijken zal; de Heere is goed en recht! daarom *zal* Hij zondaars onderwijzen in den weg: Hij *zal* de zachtmoedigen Zijn weg leeren!

ALLE PADEN DES HEEREN!

Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid, dengenen, die Zijn verbond en Zijn getuigenissen bewaren.

Om Uws naams wil, Heere! zoo vergeef mij mijn ongerechtigheid, want die is groot!

Psalm 25 : 10, 11.

Het werkzaam-zijn der geloovige ziel met den Heere is in alle deelen geloof, zoowel in het belijden en in het bidden als in het toevlucht-nemen en in het vertrouwen. Het is alles het kennen en erkennen onzer ziel, dat God waarachtig is.

Zoo kennen, erkennen, vertrouwen en belijden wij bij het schouwen onzer aanbeddende ziel in het licht des Heeren: „De Heere is goed en recht; daarom zal Hij zondaars onderwijzen in den weg en den zachtmoedigen Zijn weg leeren”; maar ook: „alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid voor hen, die Zijn verbond en Zijn getuigenissen bewaren.”

Voor de zijnen, voor zijn geloovigen, voor hen, die Zijn verbond en Zijn getuigenissen bewaren, zijn alle paden des Heeren, alle wegen, waarin Hij hen leidt en al Zijn handelingen met hen, goedertierenheid en waarheid, genadige goedheid en trouw.

Dit schijnt zoo anders, wanneer wij niet inzien in Gods licht, maar staren op onze levensmoeiten en smarten, op de *donkerheden*, die Gods wegen voor ons meebrengen, en op het kruis, den strijd en den druk, die Hij over ons brengt.

Wat kunnen ons Gods wegen en paden donker en smartvol zijn!

Allereerst in al de moeite, het verdriet, den strijd en het lijden der aarde, waarin de geloovigen met heel de menschheid deelen. In alle tijden in het algemeen, en in sommige tijden in het bijzonder.

Het kan dan vaak schijnen, alsof de boosheid maar heerscht en triumfeert en met het leven, dat zoovel goeds en schoons kan hebben, maar willekeurig kan handelen, om alles op te offeren aan het opzet der ongerechtigheid, het goede en lieve te verbreken en te verstoren.

Wat lijdt het menschenleven, ook het leven van vele geloovigen thans onder den oorlog! Wie kan één dag vergeten al de ellende op het oorlogsterrein; al het lijden in het afschuwelijk oorlogswerk; al het lijden in den hartstocht van den krijg; al de smart der gewonden; de vreeselijkheid van den dood der sterwenden! En achter de legers het lijden in de verwoeste streken, in de verbrande en vernielde steden en dorpen, in de verdrukte en uitgemergelde bevolking. En verder naar achteren het lijden van hen, die in rouw gedompeld worden. Het lijden der beroofden, wier mannen en vaders en zonen zijn weggevoerd, om den dienst der wapenen. Het lijden van het leven, dat op allerlei wijze verstoord wordt en verwoest.

Wat lijden de geloovigen daarin en in heel het levenslijden mee met de menscheid!

En zij vooral hebben het lijden en den strijd, omdat hun ziel vooral wat anders bedoelt en zoekt voor het menschenleven. Omdat zij vooral de zielenmoete kennen om gerechtigheid en vrede, waardoor het onrecht voor hen niet is goed te praten, en waardoor zij in pijnigend worstelen zoeken te verstaan, wat zoo bang duister is, zoo bitter bang donker in den gang en in het lot van het menschenleven.

Omdat zij ook lijden de aanklacht: „waar is nu hun God?”

En buiten dit alles, wat kennen de geloovigen een donkerheden, ook al is de levensweg zonniger. Wie zal uitspreken het leed, het lijden om zooveel ziele-ongeluk; om zooveel zielestrijd; om te leven in de liefde, in het geloof, in de gehoorzaamheid aan God, in getrouwheid aan Zijn Woord en dienst; het leed in zooveel zieleworsteling met de zonde, in zooveel onbevredigd biddend verlangen naar God, naar Zijn vrede, naar Zijn gemeenschap?

In dit alles zijn *de paden des Heeren*, ook ondanks en te midden van de zonden der menschen; de paden van den almachtigen,

heiligen, rechtvaardigen, barmhartigen God. Zijn eigen paden zijn in dit alles, waarin Hij Zijn wil doet, Zijn raad uitvoert, Zijn voornemen volbrengt.

In dit alles zijn de paden des Heeren, waarin Hij de wereld regeert en haar leidt, en over alle menschen beschikt, wat Hem behaagt. In dit alles zijn de paden des Heeren, waarin Hij bijzonder leidt de zijnen, Zijn geloovigen, en waarin Hij over hen alles doet komen, en op hen alles doet aanloopen, wat hun lot en deel wordt, alles hun oplegt wat zij moeten dragen, en zoo hun weg richt, dat dit alles hun deel wordt en blijft, vaak tegen al hun zieleworstelen in.

Dit gelooven de geloovigen. En wat kunnen dan en daarom voor hen juist de paden des Heeren donker en bang worden, kastijding en pijniging, en schier verstooting en verlating.

Voorwaar, de Heere woont op aarde veelszins in donkerheid.

Hij woont ook waarlijk in donkerheid op aarde.

Hoe zou dit ook anders kunnen!

Al wat uit de aarde en uit den aardschen mensch is, uit de zondige menschenwereld, is enkel donkerheid. En wanneer de Heere daarover komt in Zijn licht, wordt het aardsche en zondige noodzakelijk nog donkerden en banger.

Maar de Heere zelf, die in deze wereld in de donkerheid woont, is enkel licht, heilig, eeuwig licht. En al Zijn paden zijn ook licht, licht in Hem. En ze zijn enkel genadige goedheid en trouw over de zijnen.

Wel, de geloovigen zijn van eeuwigheid de uitverkorenen des Heeren, Zijn beminden; en al Zijn wegen zijn voor hen uit Zijn liefde en trouw genomen.

Daarom is Gods gang met en in de wereld ook een gang van zuiver licht, dat éénmaal ten volle zal uitglanzen.

En daarom werken hun, die God liefhebben, alle dingen mee ten goede.

Zij mogen dit vaak in 'het heden niet zien; na dezen zullen ze het verstaan.

Maar ze weten en ze verstaan het ook door het geloof, zoo ze

mogen inblikken in God en in Zijn Woord: alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid hun, die Zijn verbond en getuigenissen bewaren.

De geloovigen bewaren, willen en moeten bewaren, *het verbond en de getuigenissen des Heeren*.

Hierdoor en hierin zijn zij geloovigen. Hun geloof erkent Gods verbond en Zijn Woord, Zijn Evangelie en Zijn Wet, Zijn wil en Zijn weg. Hun geloof kleeft daaraan en klemmt zich daaraan.

En Gods openbaring aan hen is, dat in dit verbond en in deze getuigenissen des Heeren Zijn genadige goedheid en trouw over hen vast staan in Jezus Christus den Heere.

Heel hun leven en verkeer met den Heere gaan telkens weer op Gods verbond en Zijn getuigenissen in.

Daarom staan voor hen en bij dien geloofsarbeid hunner ziel ook Gods goedertierenheid en waarheid, Zijn genade en Zijn trouw in al Zijn paden vast.

Maar daarom moeten zij dit licht ook zoeken en zien niet in de donkerheid van hun leed en strijd en nood, maar in het licht des Heeren alleen, in het licht daarvan ook, dat Hij in Zijn verbond en in Zijn getuigenissen voor hen ontstoken heeft.

Alle paden des Heeren zijn goedertierenheid en waarheid, genade en trouw! Zoo belijdt, zoo bevestigt, zoo juicht, zoo aanbidt onze ziel in geloovige toenadering tot den Heere.

Dan blijven toch de donkerheden, de smarten, de strijd en het lijden.

Maar die spreken dan van de duisternis der aarde, van de zonden der menschen, van onze eigen ongerechtigheid, van de grootheid onzer ongerechtigheid.

Ook het verbond en de getuigenissen des Heeren spreken daarvan.

Maar wat in onszelf donkerheid is, dat is in Gods verbond en in Zijn getuigenissen licht *door zijn Naam*.

Dáár vergaan wij niet om en door onze zonden, maar daar is God de Ontfermer, de Getrouwe, die al onze ongerechtigheid ver-

geeft. Daar komen de paden des Heeren juist ook in onze ongerechtigheid door Zijn Naam uit als louter genade, schuldvergevende, zaligmakende genade en ontfermende trouw.

Daarom moeten de geloovigen in het bewaren van Gods verbond en van Zijn getuigenissen uit hun donkerheden in het licht des Heeren ingaan, belijdende hun zonden en smeevend den Heere om Zijn genadige schuldvergiffenis: „Om uws Naams wil Heere! zoo vergeef mijn ongerechtigheid, want die is groot!”

Zoo biddend, schuldbelijdend, smeevend met den Heere werkzaam zijnde in de levensdonkerheden, ons klemmend aan Zijn verbond en aan Zijn getuigenissen, en starend op Zijn ontferming en trouw naar Zijn eeuwig voornemen, naar Zijn eeuwige liefde in Zijn verbond en in Zijn getuigenissen door Zijn Naam bevestigd, zoo biddend, aanbiddend, roemend den Naam des Heeren, schouwen wij in Zijn licht in. — En zóó worden ons alle paden des Heeren goedertierenheid en waarheid, genadige goedheid en trouw.

Alle paden des Heeren!

DIE DEN HEERE VREEST.

Wie is de man, die den Heere vreest? Hij zal hem onderwijzen in den weg, (dien) hij zal hebben te verkiezen. Zijn ziel zal vernachten in het goede, en zijn zaad zal de aarde beërven.

Psalm 25 : 12, 13.

Een drievoudige belofte voor wie den Heere vreest, wordt hier in den psalm bezongen.

De vreeze des Heeren is de eerbiedige erkenning van den Heere als God; het nederbukken voor Hem in aanbidding en vereering; het zoeken van den Heere, om Hem te kennen en om te weten Zijn wil; de ootmoedige zielewijding aan den Heere, om Hem toe te behooren, Hem lief te hebben en Hem te dienen naar Zijn Woord.

Deze vreeze des Heeren gaat in de heiligen op aarde gepaard met veel gebrek en zwakheid. De allerheiligsten hebben in dit leven slechts een klein beginsel dezer levenswijding aan hun God. Toch is dit beginsel een waarachtig beginsel; het is het diepste en innigste leven van hun ziel, dat daarom heel hun leven omvat, en dat zich uitstrekt naar heel den wil van God over het menschenleven, waarin de godvruchtigen deelen.

Dit innigste en meest waarachtige leven der godvruchtigen is uit God. Het is het leven der wedergeboorte in hen, uit den Christus, door den Heiligen Geest. En daarom zijn de beloften des Heeren over dit leven.

Dit was zoo onder het Oude Verbond naar de bedeeeling der genade, die toen gold.

En dit is zoo onder het Nieuwe Verbond.

De eerste van het drietal beloften Gods, hier toegeëigend aan degenen, die den Heere vreezen, is, *dat Hij hen onderwijzen zal in den weg, dien zij zullen hebben te verkiezen.*

De godvruchtigen kennen behoefte hieraan.

Zij hebben wel hun zieleneigingen, gelijk alle menschen; en zij hebben hun verstand en hun gedachten. Zij overleggen en overwegen zelf de levensomstandigheden, en hoe zij daarin moeten verkeeren.

Maar zij kunnen het daarmee niet doen.

Er is zooveel duister voor hen. Zij hebben in o zooveel geen licht en geen doorzicht.

Bovendien, het is hun te doen, om te leven en te gaan in den weg des Heeren in heel hun zielestemming en in al hun doen en laten.

Zij mogen en willen er maar niet doorheen leven; zij moeten den wil en den weg des Heeren in alle levensomstandigheden kennen, om die met hun hart, met hun oordeel en met hun wil, te kiezen; om te leven, te doen en te laten naar den wil van God.

De belofte Gods is, dat de Heere het den godvruchtigen aan deze kennis van zijn wil en weg niet zal laten ontbreken. God zal zelf hun Leidsman wezen en hun leeren, hoe zij moeten wandelen; de Heere zal hen onderwijzen in den weg, dien zij zullen hebben te verkiezen.

De vreeze des Heeren is dan ook niet mogelijk zonder Zijn Woord. Want deze vreeze des Heeren is niet maar een zielestemming of zieletoestand; — zij is leven, menschenleven, levenspraktijk naar den wil van God. De zaligmakende genade Gods, die den menschen verschenen is, onderwijst ons daarom; zij brengt Gods Woord tot ons. In dat Woord heeft de Heere Zijn licht ontstoken over het geheele menschenleven, over het leven der geheele menschheid.

Dit Zijn Woord geeft de Heere aan die Hem vreezen. Hij geeft het hun in gemeenschap met al Zijn volk, met heel de Kerk van Christus. En hij geeft het hun te kennen, te verstaan. Hij doet het hun ontsluiten en bedienen. En Hij schenkt hun ook de bijzondere toeëigening en toepassing van Zijn Woord op hun hart en leven en op al hun levensomstandigheden door Zijnen Heiligen Geest.

Zoo onderwijst de Heere de Zijnen in den weg, dien zij moeten kiezen. Wel is hun die weg daarom nog niet altoos en in alle bizon-

derheden helder en klaar. Er rijzen ook nevelen op uit hun hart. Hun vleeschelijke gedachten en neigingen zoeken ook altoos weer hun kennen en kiezen van den weg des Heeren te weerstaan. Zoo gaan zij veelszins tastend en aarzelend in Gods weg. Maar toch, hun zielsbegeeren gaat altoos weer in gebed naar God uit, om Zijn weg en wil te mogen kennen en kiezen. En de Heere doet hen verstaan en leidt hen in het rechte spoor.

De tweede belofte, die hier toegeëigend wordt aan ieder, die den Heere vreest, is deze: *zijn ziel zal vernachten in het goede*.

Deze belofte beteekent stellig ook, wat onze berijming zegt: „t goed, dat nimmermeer vergaat, zal hij ongestoord verwerven”. Het „vernachten” toch wil ook zeggen, „verblijven”, ongestoord en veilig thuis zijn.

Maar dit woord wijst hiermee niet alleen het eeuwige leven aan. Het is zeer bepaald ook op het leven in den tijd gericht. En het is gericht op het leven met al zijn bezwaren en gevaren, met al zijn donkerheden, smarten, nooden en benauwingen. Met zijn nacht.

In al die moeiten, kwellingen en verschrikkingen, in heel hun leven en in alles, wat hun daarin ook overkomt, zal het goede des Heeren hun deel zijn; dat goede des Heeren zal hen omringen en beschutten; zij zullen er in wonen en vernachten als in een veilige schuilplaats.

Het goede en de weldadigheid zullen hen volgen al de dagen huns levens, en zij zullen in het huis des Heeren blijven in lengte van dagen. Alle dingen moeten meewerken ten goede voor hen, die naar Gods voornemen geroepen zijn.

Zoo worden de godvruchtigen dan niet slechts in den weg des Heeren geleerd en geleid, maar in dien weg zijn zij veilig; in dien weg alleen zijn zij veilig, en in dien weg zijn zij geheel veilig.

O, zeker, het kan anders schijnen, en het schijnt ook anders. In den weg des Heeren is voor de godvruchtigen de strijd, en in dien weg is het kruis, is het lijden. Het schijnt voor ons zinnelijk oordeel zooveel veiliger en beter in onzen eigen weg te gaan, — zij het niet geheel, dan toch ten deele. Wie wil niet ontkomen aan moeite

en donkerheid en levensleed? Wie wil niet den zoeten beker der levensvreugde grijpen, om toch enkele teugen daaruit te genieten?

Toch is dit alles altoos weer een ronddwalen buiten de hut des Heeren en daarom buiten het goede des Heeren. Gods Woord verbergt of verzwijgt het allermint, dat het kruis staat in den weg des Heeren, het kruis van Christus, maar het kruis ook van al de Zijnen.

Toch is in dezen weg en in dezen weg alleen, ondanks het kruis en ook door het kruis, het goede des Heeren voor al de Zijnen. Hun ziel zal, juist ook in donkerheid, vernachten in het goede.

Ja, Gods belofte van storelooze gunst en zegen is over wie Hem vreezen, over heel hun leven en historie, tot in de volheid van het einde.

Daarom is Gods belofte naar Zijn genadige verkiezing en verbond ook over hun zaad: *hun zaad zal de aarde beërven.*

In Oud-Testamentischen zin zegde de Heere hierin aan zijn geloovigen toe het duurzaam bezit van Kanaän voor hun nageslacht.

Maar immers was de strekking hiervan de vervulling van Gods belofte aan Abraham, waarin Israël en Kanaän alleen hun beteekenis hadden. De Heere zou duurzaam getrouw zijn aan Zijn volk in het geslacht dergenen, die Hem vreezen.

En deze trouw des Heeren aan Zijn volk had beteekenis en bedoeling voor heel de menschheid en voor heel de aarde. De toekomst des Heeren, Zijn toekomst op aarde, en heel de aarde, zijn daarom met al den schat en al de heerlijkheid van Gods Koninkrijk door Gods belofte toegeëigend aan het volk, dat Hem vreest en aan hun zaad, aan de Gemeente van Christus in haar heden en in haar voortgang en uitbreiding naar de toekomst.

De toekomst des Heeren, Zijn Koninkrijk en Zijn heerlijkheid, en daarmee ook en juist de aarde, waarop de bange worsteling gevoerd wordt, zijn alleen voor Hem, en daarom voor de Zijnen. Hun zaad zal de aarde beërven.

Hoe groot is het goed, dat de Heere heeft weggelegd voor wie Hem vreest!

O, enkel goedheid, licht en vrede en heerlijkheid, zijn toegezegd aan wie naar den Heere en naar Zijn sterkte vragen.

Ach, wie zijn wij dan toch, dat we 't zoo moeilijk kunnen hebben in Gods weg, en zoo geneigd zijn tot aflaten en afwijken van de vreeze des Heeren!

De psalm *zingt* van Gods beloften.

Onze ziel moet er ook van zingen.

En zóó moeten we onze ziel dan telkens weer opheffen tot den Heere, en genade zoeken, om Hem te mogen vreezen!

DE VERBORGENHEID.

De verborgenheid des Heeren is voor degenen, die Hem vreezen, en Zijn verbond, om hun (die) bekend te maken.

Psalm 25 : 14.

De grootste schat voor hen, die den Heere vreezen, is de *verborgenheid* des Heeren.

Wij hebben hier met *twee* verborgenheden te doen. Want de *vreeze* des Heeren is óók een verborgenheid. Zij is *onze* verborgenheid, die *voor den Heere* is, terwijl *Zijn* verborgenheid voor *ons* is.

Er zijn menschen, voor wie eigenlijk geen verborgenheid bestaat, omdat ze ook zelf eigenlijk geen verborgenheid hebben.

Hun zijn is alleen hun *uiterlijkheid*, hun leven naar buiten, hun doen en laten. Ieder mag hen kennen, en ieder kan hen kennen; zooals ieder hen ziet en hoort, zoo zijn ze, en iets meer of iets anders zijn ze niet.

Voor hen zijn en bestaan de dingen en de menschen ook alleen zooals ze uiterlijk zijn, zooals ze uiterlijk worden waargenomen en zooals zij er uiterlijk mee omgaan.

In volle volstrektheid, in absoluutheid, is dit natuurlijk met niet één mensch zoo, maar in hoofdzaak is het vaak zoo.

De verborgenheid, die zulke menschen dan nog hebben, en die er voor hen nog bestaat, is een *uiterlijke* verborgenheid. Door wetten en zeden, door belangen, en door gevoel der waarde of onwaarde van hun uiterlijkheid, bedekken zij zich; zij houden zoo hun deur dicht; zij houden zoo hun huiselijk leven en hun zaken ten deele voor zich; en ze geven zich zoo in een gesprek niet altoos bloot.

Dát is dan zoo hun verborgenheid, de verborgenheid van hun

uiterlijkheid. Als ze intiem worden, geven ze *die* verborgenheid, en heelemaal; *meer* verborgenheid hebben ze niet, en meer hebben ze dan ook niet te geven.

En zóó bestaat er voor hen ook een uiterlijke verborgenheid in de menschen en dingen, die ze niet gezien hebben of waarvan ze nog niet alles, alle uiterlijkheid, weten. In zien en hooren, in ontmoeting en omgang, komen ze dan verder alles, alle verborgen uiterlijkheid, alle zoogenaamde geheimen, te weten. En dan bestaat er verder voor hen over en weer geen verborgenheid.

Zóó kan het en zóó gaat het óók wel in den godsdienst.

Wij hebben dan ook geen verborgenheden voor God, alleen uiterlijkheid, ons doen en laten en ons leven daarin. Dit alles moet God weten, en Hij weet het immers. In dit alles moeten wij Hem ijverig dienen naar Zijn geboden, en het verkeerde of onvolkomene belijden. En van God moeten we dan alles weten, wat er van Hem maar te hooren en te leeren en te weten is; heel den Bijbel; en als het kon met alle teksten en met alle preeken er bij. Zóó is in ons dan geen verborgenheid voor God en in God is zóó geen verborgenheid voor ons.

't Is dan alles even klaar en gemakkelijk en in orde, en we leven rustig en ruim. Wij zijn dan geen verborgen menschen, en er is voor ons dan geen verborgenheid. En vooral in den godsdienst is er dan voor ons heel niets verborgen en heel geen verborgenheid.

Maar er zijn ook andere menschen, voor wie het uiterlijke, — ofschoon ze het van waarde rekenen òm het innerlijke, — toch niet het eigenlijke is. Voor wie het eigenlijke in het *innerlijke*, in het waarlijk verborgene gelegen is.

Hun innerlijke diepe zielezijn, hun innerlijkste ik, — dàt zijn zij zelf voor zichzelf, en dàt zijn zij eigenlijk overal en tegenover ieder.

Maar dit hun zijn is waarlijk een *verborgenheid*. Zij gevoelen, beseffen en weten dit hun eigen verborgen zijn; het werkt diep ontroerend en machtig in hen; maar zij kennen het slechts ten deele. Zij kunnen het voor zichzelf niet in zijn geheel en in heel zijn inhoud samenvatten. Zij kunnen het slechts gebrekkig in woorden brengen. Zij kunnen het haast niet meedeelen. Het is hun

verborgenheid; het is het geheim van hun zijn voor henzelf; en het is voor anderen een geheim. Deze hun verborgenheid, dit geheim, is niettemin hun eigenlijke zijn, hun eigenlijke leven, hun eigenlijke waarde; bij al hun gebrek is juist dit zijn toch hun kostelijkheid, hun kleinood, hun teerst geschatte verborgenheid.

Zóó bestaan nu ook voor hen de dingen en de mensen. Die zijn niet slechts kleur en geluid en vorm en beweging, en zaken en gebeurtenissen, en praten en doen. Het eigenlijke in de dingen en in de mensen is voor hen verborgenheid.

Daarom ontroeren hen de natuur, de schoonheid, de bloem en de vogel, het leven, het gebeuren, en de mensen.

En al deze dingen ontroeren hen naar de mate hunner verborgenheid.

Zij trekken juist in hun verborgen zelf-zijn op die verborgenheid, en daarom op dat aangedaan worden van hun innerlijkste.

Het gezien-hebben, en het gehoord-hebben, en het weten, is voor hen niet genoeg. Dan pas, en immer meer, boeit hen de verborgenheid.

Naarmate zij het verborgene der verborgenheid in dingen en menschen gevoelen, wordt hun eigen innerlijk, hun eigen verborgenheid, meer werkzaam, meer aan henzelf ontdekt. Naar die mate worden zij aangetrokken of afgestooten, om hun verborgenheid te ontsluiten of toe te sluiten.

En naar die mate wordt dan ook hun zielsbehoefte, hun zijn-verlangen en levensverlangen grooter, om in hun verborgenheid gekend te worden, en om hun verborgenheid te doen kennen en mee te deelen; maar alleen aan dat andere verborgene, aan die verborgenheid van 't zijn, van 't wezen, aan de verborgenheid van menschen, van een mensch, wiens verborgenheid zich voor hen ontsluit en voor wien zij zich ontsluiten.

Dit is het geheim van alle ware kennis, die tot het wezen der dingen doordringt en de geheimen van Gods Schepping, van de Historie, van het leven, en van de ziel ontdekt.

Dit is het geheim der kennis, die gemeenschap, die vriendschap, die liefde is.

In dit geheim der verborgenheid is alleen het groote, echte

levenslijden der zielen, die zich aan de uiterlijkheden van wat of van wien ook niet *kunnen* opofferen, en er niet van kunnen leven. Maar in dit geheim der verborgenheid is ook alleen, — zij het ook in den weg van veel zielehonger en van veel zielegemis, — het *echte* leven, het echte geluk, de echte gemeenschap, de echte zielvervulling, het echte zichzelf-geven.

Dit moet men verstaan, om de beteekenis en den inhoud te kennen van de twee verborgenheden: de vreeze des Heeren en de verborgenheid des Heeren.

Is onze vreeze des Heeren alleen uiterlijkheid, omdat wij zelf alleen uiterlijkheid zijn, dan is de verborgenheid des Heeren voor ons óók alleen uiterlijkheid. Maar dan zijn beide *onecht*. En dan is er voor ons geen waarachtige omgang met God.

God, de Heere, is niet alleen uiterlijkheid. Hij is juist in het geheel geen uiterlijkheid. God is Geest. En indien wij alleen al Gods werken uiterlijk zien, al Zijn woorden en daden uit de Schrift uiterlijk weten, en al Zijn geboden in al hun toepassingen, — dan hebben we nog geen ware geestelijke kennis van God, en daarom óók niet van Gods werken, ook niet van Zijn woorden, ook niet van Zijn geboden, ook niet van de Schrift.

Dan is dit alles voor ons eigenlijk dood; en dan zijn wij zelf er dood voor. Voor zulke menschen is er geen geheim, geen verborgenheid, in de Schrift, in den Christus, in God; en ook niet in hun godsdienst, in henzelf. Het verborgen, echte, eigenlijke *wezen*, dat is de verborgenheid, ontbreekt er voor hen aan.

't Is alles uiterlijkheid, en daarom eigenlijk waardeloos, dood, voor hen en van hen.

O, de vreeze des Heeren omvat al die kennis en al die praktijk, maar zijzelf is toch dit alles niet; zijzelf is *iets anders*. Zij is geheel innerlijkheid, onzegbare *verborgenheid*. „Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God!” naar Zijn ontmoeting, naar Zijn gemeenschap, naar Zijn liefde, naar Zijn wezen, naar Hemzelf, naar Zijn verborgenheid.

En de Heere zoekt ook dezulken, die Hem alzóó aanbidden; de verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vreezen.

Zijn licht, Zijn waarheid, Zijn liefde, Zijn leven, Zijn God-zijn, Zijn wezen, Zichzelf, Zijn verborgenheid, wil de Heere begeerd en gezocht hebben, gekend hebben, doen kennen, geven. De verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vreezen. Die verborgenheid is de *Zijne*, maar zij is voor *hen*, gelijk hun verborgenheid de *hunne* is, maar die is voor hun God!

En naarmate de Heere Zich voor de Zijnen ontsluit, ontsluiten zij zich voor Hem; — en daarom, in zekeren zin ook omgekeerd, ontsluit de Heere Zich voor hen, naarmate zij zich voor Hem ontsluiten.

Hier is het heilgeheim der godzaligheid en van het waarachtige leven.

En dáárvor is Gods *verbond*. Gods verbond is, om hun bekend te maken.

Voor de menschen der uiterlijkheid is Gods verbond ook enkel uiterlijkheid. Maar het *is* in zijn eigenlijkheid juist enkel innerlijkheid, enkel verborgenheid. Het verbond Gods is eeuwig in God, in den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. Het is in den Zoon als den Christus. Het is daarom in de Schrift en in de Historie. Het is in Israël en het is in de Kerk. Het is in de geloovigen en in hun zaad. En het is in het Sacrament. Maar het is alleen waarachtig door den Heiligen Geest, in de wedergeboorte en in het geloof; het is zelf verborgenheid Gods; het is zelf enkel innerlijkheid, — gelijk immers ook het eigenlijke zielsverbond tusschen menschen enkel innerlijkheid is.

Daarom staren de waarachtige geloovigen, wier zielsverborgenheid naar God uitgaat, ook op en in het verbond, in het Sacrament, in de Kerk, in de Historie, in de Schrift, in den Christus, om de verborgenheid van Gods verbond en daarin en daardoor de verborgenheid Gods te kennen. Dát is de levende, echte, waarachtige verbondswerking in *hen*, waardoor hun verborgenheid naar God uitgaat, om met Hem in levend verbond te leven. En zóó is, in veel hooger maar toch ook in gelijken zin, Gods verbond in *Hem*; het is om hun bekend te maken; om hun te doen kennen, te geven,

mee te deelen hun God in Zijn verborgenheid, en om hen zich in hun verborgenheid te doen geven aan hun God.

Gelijk het echtverbond er is, *niet* omdat er dan geen verborgenheid meer bestaat, maar *juist* omdat die bestaat; en omdat nu in en door dit verbond, in dit verbondsleven, die verborgenheid van het eigen-zijn, het diepe geheim en de inhoud der ziel, in onderlinge gemeenschapswerking zich over en weer zal doen kennen, zich zal geven, en gekend worden; — zóó is, — het beeld is Schriftuurlijk en het is naar het goddelijk bedoelen — zóó is de verborgenheid des Heeren voor degenen, die Hem vreezen, en Zijn verbond, om hun die bekend te maken.

Zoo is dan waarlijk de verborgenheid des Heeren de grootste schat, de hooge levensschat, voor degenen, die Hem vreezen.

Zij blijven op aarde altoos kennen ten deele, instaren in Gods verbond en Woord, in den Christus, en in Godzelf, om Zijn *verborgenheid* te kennen, en om hun *verborgenheid* in aanbiddende ontsluiting Hem te wijden.

Maar eenmaal zullen zij God ten volle zien in Zijn verborgenheid, — en daarom zullen zij eeuwig leven!

MIJN OOGEN.

Mijn oogen zijn bestendig op den Heere,
want Hij zal mijn voeten uit het net uitvoeren.
Psalm 25 : 15.

Wat is het oog van groote beteekenis in het gemeenschapsleven der menschen! Het oog is het instrument der *ziel*, en het is de spiegel der ziel.

Zoo is ook het oog in het leven des geloofs, in den verborgen omgang met God.

Hier werkt ook het lichamelijk oog wel mee. Het blikk op naar den Heere. Het schouwt en staart uit met het verlangen en met de hope der ziele. Het weerspiegelt de ziele droefheid en het doet de zieleblijdschap uitstralen. Het zegt het geloof uit, de liefde, en de belofte der trouw.

In de menschelijke gemeenschap kan de sprake van het lichamelijk oog niet gemist worden, wordt die sprake gezocht en wil ze uitkomen. Bij het woord moet het oog spreken. Het kan het woord der lippen niet vervangen, maar het gaat toch weer in zijn spraak in zekeren zin boven het woord uit. Het spreekt meer onmiddellijk nog de sprake der ziel. Het opent de ziel bij het spreken voor den blik van wie de ziele sprake moet hooren.

Daarom onthoudt, wie zijn ziel meer bedekt moet houden, den vollen blik zijner oogen. En daarom ontwijkt de onoprechte het inschouwen in zijn oog. Maar daarom ook wil de ziel, die zelf gekend wil worden, ook worden aangezien en ingeschouwd worden in het oog. Daarom spreekt het oog temeer en te levendiger naarmate er krachtiger, dieper, veelvoudiger en inniger zieleleven en zielebeweging is.

Voor den Heere is de sprake van ons lichamelijk oog meer onwillekeurig. Zij voegt zich zoo, in overeenstemming met heel ons

natuurlijk bestaan, bij de uitgangen onzer ziel naar God en bij de gemeenschapsoefening onzer ziel met God. Maar zij is voor den Heere onnoodig en overbodig. Zij treedt in den verborgen omgang met God vanzelf op den achtergrond. Ja, we sluiten in ons aanbidden en bidden liefst de oogen, al blijft ook achter de sluiting ons oog werken. De werking onzer ziel bij haar sprake en haar aandoeningen zijn voor den Heere open en bloot; Hij behoeft ons oog niet, om die te zien; Hij schouwt in onze ziel zelf, en onze ziel zelf opent zich in haar zich-doen-kennen voor God. Toch ervaren en gevoelen wij dit werkzaam-zijn onzer ziele, dit zich-ontsluiten en zich-doen-kennen onzer ziel voor God als de werkzaamheid van de oogen onzer ziel; als het blikken van de oogen onzer ziel op den Heere; als ons doen-inschouwen door den Heere in onze oogen, ook in onze lichamelijke oogen, wijl ons lichamen bestaan hier waarlijk de uiterlijkheid is van onze innerlijkheid.

We spreken daarom ook zóó van onzen omgang met God. En zoo spreekt ons de heilige psalm vóór in zijn dierbare schoone echt menschelijke taal.

Mijn oogen zijn bestendig op den Heere!

Zoo spreekt het heilige zieleleven in den psalm, waarin de Heilige Geest ons den verborgen omgang met God door den gezalfde des Heeren heeft doen vertolken. In dezen psalm ook, waarin het leven der heiligen onder zoo gevoelige aandoeningen in zwakheid van kracht en in kracht van zwakheid met God verkeert.

Dit richten der zielsoogen op den Heere behoort tot het wezen van het heilige leven, van den waarachtigen verborgen omgang met God, — gelijk in het echte menschenleven tot de waarachtige zielegemeenschap en daarom bijzonder tot het echte leven der liefde behoort. Wie waarlijk den Heere vreest, Hem liefheeft, Zijn verborgenheid zoekt, Hem eert en Hem gewijd is, die kan de oogen niet van Hem afhouden. Die moet gedurig naar Hem heenblikken. Die trekt altoos op Hem. Die verlustigt zich in Hem. Die verstaat en geniet er iets van, dat God te kennen het eeuwige leven is. Die leeft slechts, indien het eigen aangezicht naar den Heere is heengericht, indien Gods aangezicht het onze bestraalt. Die wil immer

van Hem aangezien worden, ingeblikt in de oogen en doorschouwd in de ziele.

Het bestendig zijn van mijn oogen op den Heere geldt hier in dit woord van Psalm 25 echter een richten mijner zielsoogen op den Heere in bizonderen zin, in zeer bepaalde zielestemming, in verband met het noodgevoel der ziel in bangen levensstrijd, in benauwdheden des harten, in gevaar en beklemming, in eenzaam ellendig zijn, in armoede van zondig-zijn, en onder bedreiging door bittere vijandschap en belaging.

Dan ook en zóó ook moeten mijn oogen bestendig op den Heere zijn, en zijn mijn oogen in mijn psalmleven bestendig op den Heere.

Dit storeloos blikken onzer zielsoogen op den Heere in zulke stemming, moeten wij verstaan. O, het is niet anders als het liefdeblikken op den Heere. Maar het is het liefdeblikken in noodgevoel. Het is het smeekend liefdeblikken op den Heere. Het is het uitspreken in zieleprake van ons noodgevoel voor den Heere. Het is ons liefdebedelen bij den Heere. Het is ons-klemmen met de sprake onzer zielsoogen aan den Heere. Ons hangen met het smeeken onzer geopende en Hem toebehoorende ziel aan den Heere. Het is ons doen-kennen van onze ziel in ons noodgevoel, in onze onwaardigheid, in ons zondegevoel, maar nochtans in onze waarachtige liefde aan den Heere. Het is het zich neerwerpen onzer ziele aan de voeten des Heeren bij het instaren in Zijn goddelijk liefdeoog. En daarom is het ook, bij het opheffen van ons aangezicht en het uitzeggen onzer zielsoogen, het vluchten aan Gods hart. Het is de sprake der smeeking, maar van de smeeking der liefde; en het is de zieleprake des geloofs en der hope. O, die zielsoogen spreken zóó het geloof, het vertrouwen, het rekenen op den Heere, het uitzien naar Hem, het rusten op hope tegen hope in Hem! Die ziels-oogen, ze laten niet los, ze zeggen heel de ziel, en ze — *hebben* den Heere!

Mijn oogen zijn onafgewend op den Heere!

Want Hij zal mijn voeten uit het net uitvoeren.

Mijn voeten uit het net.

O, onze *ziel* kan zelf in een net verstrikt en gevangen zijn. Neen,

dan ontsluit onze ziel haar oogen niet; al praat onze mond ook mooi, — onze oogen en onze ziel ontwijken dan het inschouwen en het laten-inblikken. Ook voor den Heere.

De echte, de oprechte, de trouwe, de zich-gevende en toegewijde ziel kan daar echter niet bij leven. Dan verdort het zieleleven bij stilzwijgen. En, tenzij er doorbraak komt, houdt dan de verborgen omgang op.

Maar is de ziel oprecht geopend, dan kan de *voet* nog wel in het net verstrikt worden. In het net, dat ons dreigt te vangen en ter aarde te werpen. De niet oppervlakkig maar waarachtig gewijde ziel ontveinst zich dit niet. Echte verborgen zieleomgang is een teer werk in deze wereld, dat in o zooveel gevaren leeft; — hoeveel te meer de verborgen omgang met God.

Al de vijandige belagers, al de strikken en netten, die ons echte leven bedreigen, behoeven hier niet genoemd te worden. Bij wien de zielegemeenschap, de verborgen omgang, het heilige gewijde leven echt is, die kent ze wel, en die erkent ze.

Echt leven, echt ontsloten zieleleven, echt leven voor God, gaat daarom bij al de zoetheid der weelde gedurig gepaard met zooveel smartgevoel, met zooveel noodgevoel, met zooveel gevoel van klem en strik en net, — niet in de waarheid en de oprechtheid van de zielewijding maar in het *kunnen* en in het *doen* van het leven. Hier is waarlijk het „ik ellendig mensch!“ „het willen is wel bij mij, maar het goede te doen dat vind ik niet!“ „wat ik doe, dat ken ik niet, en wat ik wil, dat doe ik niet!“

O, de levenspraktijk is als de oceaanstorm, waarin ons zieleleven, ons waarachtig leven, dreigt te vergaan.

We leven waarachtig en ons leven spoedt zich vooruit; ons zieleleven heeft vleugelen. Maar ons menschenleven gaat op voeten; en onze voeten worden gegrepen door het net.

Het onwaarachtige zieleleven bezwijkt hierin, — en het oog sluit dan de ziel inplaats van haar te ontsluiten.

Dàt is het leven der dorre zielen, — hun leven ook voor God!

Maar het waarachtige zieleleven ontsluit zich zóó juist temeer voor wien de ziele toebehoort. Het ontsluit zich zoo geheel in de volle opening van het oog. En het klemt zich in volle waarachtig-

heid van wijding aan den zielseigene. Het waarachtige leven met God klemmt zich zóó aan den Heere: *mijn oogen zijn onafgewend op den Heere, — want Hij zal mijn voeten uit het net uitvoeren!*

WEND U TOT MIJ!

Wend U tot mij, en wees mij genadig, want ik ben eenzaam en ellendig.

Psalm 25 : 16.

Het eigenlijkste in den verborgen zielenomgang is onbeschrijfelijk, gelijk het eigenlijkste in de verborgenheid der ziel, in de vreeze des Heeren, en gelijk het eigenlijkste in de verborgenheid des Heeren onbeschrijfelijk is. Woorden zijn hier niet het hoogste, het diepste, het innigste; en ze kunnen dit ook niet vertolken. De schat der liefde, de schat der ziele, die zich niet zoo zeggen kan, behoeft daarom niet minder vol en rijk te zijn. Het innigste is onzegbaar; en daarom openbaart het zich juist ook zonder woorden, toch gaat het uit, toch geeft het zich. Toch is ook hierin en in den innigsten zin omgang, gemeenschap, zelfmededeeling.

Hierin is de schat der oogen, de ziele-uitstraling in den blik, in het schouwen, het innigste kennen en zich doen-kennen; het innigste uitgaan en het innigste ingaan der ziele. Hier is in den verborgen omgang met God 't uitstralen onzer zielsoogen naar den Heere, het sprakeloos blikken onzer ziele op den Heere, onze zieleopening en ziele-geopendheid voor den Heere, het open-zijn voor Hem van heel ons zielezijn, onze zieleprake, ons zielemeeken, onze zieleuitstorting voor den Heere, ons zielehangen aan den Heere, ons innerlijkste zielegelooven, zielehopen, zieleliefhebben.

Mijn oogen, mijn zieleoogen, zijn geheel open voor den Heere en onafgewend gericht naar Hem, op Hem, voor Hem. En in mijn oogen heel het aangezicht mijner ziel, heel mijn zieleaanschouwelijkheid, heel mijn zielezeggen en mijn zielezijn.

En het aangezicht, dat zich heenwendt en toewendt, zoekt ook het aangezicht; de oogen zoeken de oogen; het aanschouwen

zoekt het aanschouwen; de vreeze des Heeren zoekt de verborgenheid des Heeren; mijn innigste ik zoekt in zijn uitgaan naar Hem den Heere mijn God, in zijn eigen zelfzijn, in zijn zelfzijn voor mij.

Wend U tot mij en wees mij genadig, want ik ben eenzaam en ellendig!

Wend U tot mij! Keer U tot mij! Richt uw aangezicht naar mij! Zie mij aan! Ontsluit voor mij uw blik! Schouw in mij met Uzelf, en laat mij inschouwen in U!

Hier is de bede om de innigste gemeenschap met God!

Ik ben eenzaam en ellendig!

Dit geldt nooit van God. Hij is de eeuwig volzalige. Anders was Hij niet eeuwig. Anders was Hij niet God.

Maar eenzaam en ellendig is de menschenziel. Denk u haar in haar hoogste schoonheid en volheid van leven en kracht en gave en werking; maar denk daarbij voor haar alle gemeenschap weg, denk u haar ongekend, ongezoekt, onaangeraakt. Denk voor haar weg de Natuur, de menschenwereld, den omgang, de liefde, en allermeeft den uitgang naar God, den omgang met God. O dan is zij eenzaam; dan is zij verlaten; dan is zij jammerlijk arm; dan is haar bestaan voor haarzelf waardeloos en ondragelijk. Dan is zij ellendig; dan gevoelt zij zich balling; een uitgestootene, een weggeworpene, een ingekerkerde. Dan is haar bestaan enkel ellende, jammerlijke ellende.

Nu is dit met een menschenziel op deze aarde nooit volkomen zoo. Het leven der verlatenen in vollen zin bestaat hier niet; het zou geen leven zijn; 't is het zijn der verdoemden, de eeuwige dood.

De menschenziel heeft echter aan de Natuur en aan de uiterlijkheid der menschenwereld niet genoeg. Zij heeft behoefte aan de ziel. Zij heeft behoefte aan zielegemeenschap, aan zielemededeeling. Daarom wil ze spreken en hooren. Daarom zoekt en vindt ze velerlei vervulling in geschrift en boeken. En ze heeft ook zóó behoefte om zelf gezocht en gekend te zijn. Ze heeft behoefte aan de zelfmededeeling eener ziel en om zichzelf aan een ziel mee te deelen. Ze heeft behoefte aan persoonlijke zielegemeenschap. Ze

heeft behoefte aan liefde en aan liefdeuitstraling, aan liefdewelgevallen, aan liefdetroost. En zoo die behoefte doorwerkt, gevoeld wordt, en in gevoelsbewustzijn en gedachtebewustzijn is doorgedrongen, zonder dat de bevrediging gekomen is, — dan is de menschenziel eenzaam en ellendig.

En dat is ze ook en telkens weer, als ze in haar innerlijkste zelf-zijn en in haar innerlijkste bewegen niet gekend, niet gezocht wordt, zich niet kwijt kan raken, en niet vinden kan die zielegemeenschap, waarnaar zij hongert en dorst. — Dan is zij eenzaam en ellendig.

Toch kan het diepste wezen der ziel door geen menschenziel geheel bevredigd worden. De Heere God heeft onze ziel tot Hem geschapen, en daarom kan ze haar diepste en eigenlijkste rust niet vinden, tenzij zij die vindt in God. Alleen door het geloof gaat onze ziel tot de rust in; tot de rust, die blijft voor het volk van God, niet de rust des doods, maar van het waarachtig en geheel ontsloten zieleleven. Is deze zielehonger ontwaakt in het leven, dat uit God geboren is, dan bevredigt geen zielegemeenschap meer, waarin God en zijn gemeenschap zijn buitengesloten. Dan zoekt onze ziele den Heere, Hemzelf, om voor Hem zich te openen in de ontsloten zieleoogen; om in te staren in Zijn licht en in Hemzelf, en om in Hem gemeenschap, welgevallen en troost te vinden. — Dan is zij zonder Zijn aanschouwen eenzaam en ellendig.

En nu kan het in de wereld voor de ziele, die den Heere vreest zóó worden, dat alle zielegemeenschap haar ontvlucht; dat nooden en smarten, zonde-ellendigheden, levensdroefenis en menschenvijandschap haar doorwonden en benauwen. Dat haar eenzaam-zijn en ellendig-zijn bange smart wordt, versmading en angst. En zóó is het in de stemming van dezen zielepsalm: Ik ben eenzaam en ellendig.

Wend U tot mij en wees mij genadig!

O, wat kan in nood en ongeluk, in benauwing en angst, in verdrukking en versmading, die ziele, die zich eenzaam en ellendig voelt, groot-krachtig in teederheid van liefde uitgaan naar de ziele, die haar in liefde kent en door wie ze in liefde gekend wil

zijn. Wat kan juist de ongelukkige groot-krachtig liefhebben en zich in liefde ontsluiten, maar ook in groote liefdekracht vrijmoedig zoeken het liefde-kennen, het liefde-welgevallen, den liefdetroost!

Zie mij aan, o zie mij aan! Zie in mij, en laat mij in U zien, — zoo smeekt hunkerend in grootheid van liefde naar de mate van haar vereenzaming de waarachtig liefhebbende ziel!

Zóó smeekt de zielepsalm van den eenzame en ellendige, die in God zijn leven vond: Wend U tot mij en wees mij genadig! O, keer tot mij Uw aangezicht! Laat het licht van Uw aangezicht over mij lichten! Laat Uw liefde over mij stralen! Laat Uw oog in het mijne blikken! Laat Uw goddelijk hart zich voor mij ontsluiten! Ken mij toch, en laat mij U kennen! O heb met mij gemeenschap in mijn ellende, en geef mij gemeenschap met U! Wees mij genadig! Dat is: wees mij gunstig! Heb een welgevallen aan mij! Belonk mij met uw goddelijk oog, met den liefdeglimlach van Uw welgevallen! Met Uzelf, waarin ik mij mag verlustigen en mag rusten.

Want ik ben eenzaam en ellendig!

Zoo mag ik smachten en smeeken in den liefdeomgang mijner ziele met den Heere, in de vreeze des Heeren.

Want mijne ziel is eenzaam en ellendig. De Heer heeft haar zóó geschapen, dat ik zielegemeenschap behoef als mensch in de wereld, als mensch onder menschen. Maar ook zóó, dat mijn ziele eenzaam blijft en ellendig, zoo ik niet mijn innigste zielerust vind in Hem alleen.

Hij heeft om mijner zonde wil de eenzaamheid en de ellendigheid over mij doen komen en die groot gemaakt. Maar Hij wil toch nog mij, eenzame, redden tot gemeenschap en heerlijkheid.

Hij heeft Zich tot mij gewend in goddelijke liefde, en mij uit God doen geboren worden, om nog weer de Zijne te zijn. Hij heeft ontsloten den verschen en levenden weg in het offer van het Lam Gods, waarin Hij, mijn God, in eeuwige liefde mij als mensch zocht en zoekt. En Hij roept mij naar Zijn goddelijke verkiezing en roeping, om tot Hem toe te komen in dien ontsloten weg.

Daarom, hoe dieper vereenzaming en verellendiging mijn ziele

lijdt, in zoo vuriger brandende liefde staren mijn zielsoogen uit naar den Heere, en mijn zielewierook dringt tot den God mijner liefde in het schokkend liefdezuchten van mijn psalm: wend U tot mij en wees mij genadig, want ik ben eenzaam en ellendig!

DE BENAUWDHEDEN MIJNS HARTEN.

De benauwdheden mijns harten hebben zich
wijd uitgestrekt! Voer mij uit mijn nooden!

Psalm 25 : 17.

Groot is het goed des Heeren voor degenen, die Hem vreezen; het is het grootste goed op aarde; het is het beginsel der eeuwige vreugde. De verborgenheid des Heeren is voor degenen, die Hem vreezen, en Zijn verbond, om hun die bekend te maken. Het groote goed des Heeren voor wie Hem vreezen is Hijzelf, Zijn zelfmededeeling, Zijn kennis, Zijn welgevallen, Zijn gemeenschap, Zijn goddelijke liefde in Jezus Christus onzen Heer. Niets gaat boven deze liefde; al wat men begeeren kan, is met haar niet te vergelijken. Niets gaat boven deze goddelijke liefde; ook in de eeuwige gelukzaligheid is er niets hoogers dan deze liefde; zijzelf is de gelukzaligheid. En zij is het leven der godvruchtige ziel ook op aarde. Daarom gaat de godvruchtige ziel naar God uit; haar oogen zijn onafgewend op den Heere; zij straalt zichzelf, haar liefde, in haar blikken op den Heere uit, en zij leeft in zalig geluk bij het inblikken Zijner goddelijke liefde.

Maar, — dit is niet al het leven der godvruchtige ziel op aarde. In de eeuwige heerlijkheid zal dit zalig liefdegeluk in de gemeenschap met God met volkomen storelooze vreugde gepaard gaan. Dáár zal de gezaligde leven in volle, reine gemeenschap met God. Dáár zal onze ziel zelf vol zijn in haar kunnen. Dáár kent ze geen breking van kracht. Dáár werkt in haar niets meer op, dat haar innerlijk breekt, klemmt en benauwt. Dáár werkt van buiten niets meer op haar in, dat leed over haar brengt en in haar uitgiet. Dáár kwelt haar niet meer het vleesch, dat haar heilige liefde bevlekt; de doorn in het vleesch, die haar zoo diep kan wonden; de smart des vleesch in zooveel kwalen en ellenden; de wereld, die in het

booze ligt, en die in zoo diepe tegenstelling en in zoo bitteren tegenstand is tegen de gemeenschap met God. Dáár zijn de wereld Gods en het lichamelijk leven bevrijd, verlost, verheerlijkt, opgenomen in volkomenheid van schoonheid en in volheid van heerlijkheid in de zalige gemeenschap met God, in de eeuwige vreugde.

Op deze aarde, waar de zonde woont en de dood met al haar ellenden werkt, kan deze storelooze, zalige liefdevreugde in liefdegemeenschap met God niet bestaan. Hier zijn de levensnooden der godvruchtige ziel in bangen strijd met haar liefdevreugde. Daarom gaan haar liefdeblikken op den Heere uit door betraande ziels-oogen. Lijden en smart, droefheid en verlangen, nood en angst, trillen daarin, — Hem smeekend om de ontferming, om den troost, om de beschutting, om de verlossende genade Zijner liefde: „Mijn oogen zijn onafgewend op den Heere, want Hij zal mijn voeten uit het net uitvoeren!” „Wend U tot mij en wees mij genadig, want ik ben eenzaam en ellendig!” „De benauwdheden mijns harten hebben zich wijd uitgestrekt! voer mij uit mijn nooden!”

De benauwdheden mijns harten hebben zich wijd uitgestrekt!

„Eenzaam en ellendig,” — daar is ook reeds in uitgesproken het zelfgevoel der liefhebbende ziel, die dorst naar God en naar Zijn liefde. Dit dorsten behoort mede tot de onvolmaaktheid der vervulling in het menschenleven, in het liefdeleven der godvruchtige ziel op aarde. De gemeenschap met God is hier niet ongestoord. De voldoening van den ziele-dorst is zoo ten deele. Telkens weer komen wolken op tusschen den Heere en de Zijnen; ze rijzen op uit hun arme en bevlekte zieleleven. De Heere kan zoo verre schijnen van de ziel, die Hem zoekt; Zijn aangezicht kan zoo verborgen zijn.

Hierdoor komen dan ook de *benauwdheden des harten*. Wie liefde kent, waarlijk liefdebehoefte en liefdeverlangen naar zielegemeenschap, naar gemeenschap met God, die kent hartelijden. Die kent harte-benauwingen. Die weet mee van de bange kwellingen in het liefhebbend hart, dat in zichzelf niet rusten kan, maar dat nameloos kan lijden van bangen strijd in het gemis, in honger en dorst, die in zooveel opzichten slechts door nieuwe vlagen en plagen van

honger en dorst der ziele beantwoord worden. Die kent zielsnooden en daarin benauwingen, zieleangsten.

„De Heere voedt de Zijnen door hunger en Hij laaft ze door dorst,” — zoo heeft men wel diepzinnig gesproken. Deze uitspraak is een paradox. Natuurlijk kunnen in hunger en dorst nooit voeding en lafenis gelegen zijn. Maar toch is menigmaal het antwoord des Heeren op den hunger en dorst der ziele, die naar Zijn liefde en gemeenschap hunkert, dieper hunger en feller dorst. De zieleliefde leeft zich daarin meer uit, ze wordt er stellig door verdiept, en ook geheiligd, om waarachtiger nog en in grooter begeerten naar Hem uit te gaan, die alleen den zielenood vervullen kan. En zóó is er ook een voeding en lafenis, immers een sterking van het genadeleven in gelegen. Maar die sterking is hartelijden, hartebebauwing, hartenood, en harteangst ook.

Die benauwingen des harten *verwijden* zich daarin, breiden zich uit, nemen toe als de klimmende golven en baren Gods, die de ziele met den ondergang bedreigen. O, daarin ontbreken nimmer de verborgen genadewerkingen Gods, de verborgen ondersteuning. En zieleverdieping, zieleontlediging is ook zieleverrijking; de waarachtige liefde sterft niet, maar leeft en groeit in haar nood. Maar de benauwingen kunnen daarin ontzaglijk, overweldigend, alles overklimmend worden, tot doodsangsten der ziele toe.

En hierbij, hiermee gepaard, of ook hiernaast en hiervan onderscheiden, lijdt de ziele, die den Heere vreest en zoekt, zooveel benamingen uit vleesch en zonde en wereld, uit heel het aardsche leven, — ook al verbergt de Heere Zijn aangezicht niet.

Dat leven van vleesch en wereld is zoo anders, zoo geheel anders dan het zieleleven voor God. Wat lijdt daardoor reeds iedere ziel, die 't hoogere, edele, waarachtige mint! Alles in de wereld dringt haar, om het zinnelijk deel, het wereldsche deel, het gewone, het lagere, te kiezen, te zoeken, — en daarvoor op te offeren wat aan de edeler ziele alleen waarachtig en begeerlijk is. Alles bestrijdt haar. Alles bestrijdt allermeeft het leven der liefde, dat uitgaat naar God. O, bittere kwelling van kwalen en smarten, van levensellenden en levensnood! En bittere vijandschap, tegenwerking, bestrijding, vervolging altijd van zonde en wereld en duivel!

Hoe groot waren die nooden voor den heiligen gezalfde des Heeren, uit wiens ziel de psalmen der benauwing geboren werden. Maar hoe groot kunnen ook zijn en zijn ook de zielsbenauwingen van zoovelen, wier zieliefdehonger is naar den Heere. O, wat kunnen die benauwingen hun *hart* aangrijpen, hun hart pijnigen, jagen, martelen! Als een machtig leger kunnen ze hun hart omgeven. Als een kokende zee van brandende golven, die het hart met geweld zoeken te breken. Als bijen, die aanzwermen. Als stieren, die aanstormen. Als leeuwen, die brieschend hun klauwen slaan in hun weerlooze prooi.

Hier wordt de bede naar God een kreet: de benauwdheden mijns harten hebben zich wijd uitgestrekt!

Maar die kreet wordt ook weer een bede: *voer mij uit mijn nooden!*

Deze *nooden* zijn al die smarten, al die moeiten en gevaren, al wat de ziele belaagt, al de vijandschap en bestrijding. Maar die nooden zijn hier niet minder, ook naar den zin van het woord, *angsten*, de angsten der ziel, de hartebenauwingen door en onder de ellenden. Daarom vertolkt onze berijming het zoo juist: „voer mij uit mijn angst en nooden!”

De Heere kan ook de kwellingen wegnemen of matigen, die van-binnen-uit en van-buiten-af de hartebenauwingen veroorzaken. En daar mogen we ook met onderwerping om bidden. Daar moeten we ook om bidden, altoos tot op zekere hoogte, wijl nooit die nooden op aarde geheel wijken kunnen en er ook een Woord des Heeren is: „Mijn genade is u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht!” De psalm bidt dan ook om verlossing uit die nooden, om verlichting van dit kruis; maar dan toch vooral in dit woord: „bewaar mijn ziel, en red mij, laat mij niet beschaamd worden!” (vs. 20).

Voer mij uit mijn nooden! Dit zegt allermeeest in onze godvruchtige smeeking naar den God onzer liefde: voer mij uit mijn *hartebe-nauwingen*, uit mijn *angsten*, uit mijn bange zielskwellingen in mijn levensnood!

De liefde is zoo dierbaar, als ze het lijdend harte zalft, het bange

harte stilt, troost, verkwikt, koestert, bestraalt met haar zoete licht. Als de Heere zoo Zijn liefdevleugel over ons uitbreidt, *dán* voert Hij ons uit onze nooden, ook al laat Hij ons in de woestijn. Als ons harte maar tot rust mag komen, tot stilheid, tot onderwerping, tot vertrouwen, tot vrede. Tot het zoete schuilen bij den Heere. Tot toevertrouwen aan Hem. Tot inzien in Zijn goddelijk licht, in Zijn beloften, in Zijn trouw. Tot ervaring van Zijn goddelijke nabijheid, ondersteuning, verkwikking, vertroosting. Tot het proeven en smaken van Zijn goddelijke liefde! O, als de *angst* maar weer mag *wijken*, de bange angst onzer benauwde ziele. Als ons hart maar niet langer zoo benauwd is in die vreeselijke golven en baren, die over ons heengaan! Als er maar weer hope mag komen, en gelooven, en stil-zijn in God!

Voer mij uit mijn nooden! Zoo mogen, zoo moeten wij bidden, smeevend, kermend bidden in onzen omgang met God, in de vreeze des Heeren.

Wijzelf kunnen ons aan die angsten, aan die hartebenauwingen niet ontworstelen. Dat vraagt de Heere ook van ons niet en dat legt Hij ons niet op.

Hij alleen kan er ons uitbrengen. Hij moet er ons uitvoeren. Dat doet Hij door Zijn Woord; door ons werkzaam te maken met Zijn Woord en het aan onze ziele toe te passen; en we hebben Hem daarom te zoeken in Zijn Woord.

Maar dat doet Hij niet minder door Zijn Geest; door de toepassingen des Woords, maar daarbij juist ook door de verborgen, stillende werkingen van Zijn Geest.

En dat doet Hij door Zijn goddelijke genade en liefde zelf in Jezus Christus onzen Heer; dat doet Hij door de zelfmededeeling Zijner goddelijke liefde in onze ziele, Zijn liefdeolie over onze zielegolven. En dat doet Hij daarom ook in onzen verborgen omgang met God, in ons biddend, smeevend uitgaan naar Hem.

Voer mij uit mijn nooden!

AANZIE!

Aanzie mijn ellende en mijn moeite, en neem
weg al mijn zonden! Aanzie mijn vijanden,
want zij vermenigvuldigen, en zij haten mij met
een wreveligen haat!

Psalm 25 : 18, 19.

Niet elke psalm is ten allen tijde in vollen zin ieders psalm. Dit kan ook niet. Het was zelfs met de heilige godsmannen, van wier zieleharp de psalmen geboren werden, niet zóó, dat zij in alle levensomstandigheden uit even diepe diepten konden klagen of van even hoge hoogten juichen. Zoo verkeerden nu ook de heiligen in de vreeze des Heeren niet altoos in denzelfden nood en in dezelfde benauwdheid, evenmin als ze steeds in den roem van blijden vrede leven. En ze komen ook in hun leven niet allen tot even diepe ervaring van ellende; ze komen ook niet allen in dit leven tot even zalige vreugde in God.

Toch zijn alle psalmen het eigendom aller heiligen. Ze hebben allen hun deel in het leed en in den nood, en ze hebben allen hun deel in de blijdschap, die uit God is. En het leed en de strijd van heel het volk Gods zijn ook één, gelijk de begenadiging van het volk des Heeren één is. Zoo klaagt en zoo roemt dan ieder heilige met heel de Gemeente des Heeren uit alle tijden in elken psalm.

In de overdenking van den psalm hebben we dan ook niet maar te verstaan, wat de ziel van den heiligen dichter in bepaalde omstandigheden beroerde, en welke die omstandigheden waren; en we hebben daarbij niet slechts den psalm toe te passen op hen, die in soortgelijke omstandigheden verkeerden. Neen, zóó verklaart en zóó verstaat men het Woord van God niet. Het Woord Gods geeft ons ook vaak die omstandigheden niet te kennen; het is in het Woord Gods niet om die omstandigheden te doen. Neen, we

moeten in den psalm, die ons als Gods Woord het zieleleven van Gods volk in deze wereld ontsluit, het leven proeven, dat ook ons leven is, en daardoor in eigen medeleven met het volk van God, in eigen leven voor God, bestuurd en gestemd worden naar het Woord des Heeren. Zóó moeten we steeds met Gods Kerk den psalm zingen, zonder een eigen persoonlijk versje te willen zingen; en zóó moeten we met de Gemeente van den Heere Jezus Christus den heiligen psalm overdenken.

---

*Aanzie mijn ellende en mijn moeite, en neem weg al mijn zonden!
Aanzie mijn vijanden, want zij haten mij met een wreveligen haat!*

Het volk van God moet wel lijden in deze wereld. Want deze wereld is sinds de zonde, ook ondanks de vele en groote weldaden Gods, een wereld van lijden. Ja juist door die weldaden mede komt in deze wereld het lijden uit. Het leelijke doet ons te pijnlijker aan naarmate we het schoone kennen. Waren het geluk, de blijdschap, de welstand, de vrede ons niet geopenbaard, trok de zielezucht van ons hart niet daarheen, — ongeluk en smart en rampspoed zouden niet zoo bitter door ons geproefd worden. Het ideaal leeft in de wereld, de paradijsdroom is met de gebannen menschheid de wereld ingegaan, en elke bloem en zonnestraal en geluksstreeling tooveren als paradijsrozen, als fonteinen en palmboomen in de woestijn, ons weer de heerlijkheid van het land der belofte voor de uitgangen van ons hart, om ons te banger te doen lijden als onze zielservaring de levensellende weer over ons en door ons doet heengaan.

*Alle geluk en alle vreugde en alle vrede zijn eigenlijk vreemde-
dingen in deze wereld, waarin zonde en dood wonen, waarin dui-
velenmacht geoefend wordt, en waarin de gemeenschap met God
niet alles in allen vervult.*

Maar allermeeft is *het volk Gods* een vreemdeling in deze wereld en gaat *het leven met God* hier zijn weg door de woestijn. Juist omdat dit leven uit God is, zoo hoog en heilig en heerlijk, lijdt het hier zoo bitter in deze wereld, die in het booze ligt. En juist omdat dit leven naar Gods getuigenis in deze wereld voor God gezalfd is en zich van God gezalfd kent, — in deze wereld, en voor deze

wereld, die de Zijne is, — daarom komen met de zwarte schaduwen der zonden de distelen en doornen, de smart en de vijandschap, die op aarde zijn, zoo geeselend over het leven van Gods volk, — te bitterder naarmate de gemeenschap met God inniger is en de wijding aan Hem in vuriger zielsbewegen naar Hem uitgaat.

Zóó leed in Zijn borgtochtelijk verzoenend en verlossend Middelaarsleven tot den dood des kruises toe de Zoon van God als *de gezalfde Christus Gods* in deze wereld. Zijne reine menschenziel, die het eeuwige leven en de eeuwige heerlijkheid zocht, leed zóó ellende en moeite en zonde en vijandschap en wreveligen haat. Met deze doornen gekroond, heeft Hij Zijn heilig hoofd, dat naar het eeuwige licht gericht was, bloedend moeten buigen in zwarten nacht. En zóó heeft Hij als onze Borg en Middelaar in gebeden en smeekingen met sterke roeping en tranen Zijn aangezicht lijdend offerend opgeheven uit de vreeze, naar Hem, van wien alleen de verlossing was: Aanzie mijn ellende en mijn moeite en neem weg al mijn zonden (de zonden, die Hij als het Lam Gods droeg)! Aanzie mijn vijanden, want zij vermenigvuldigen en zij haten mij met een wreveligen haat!

Al de psalmen van lijden en smeeking, en van aanbidding en lof, zijn dan ook psalmen van den Christus, van den Christus allereerst en allereerst. Dáárom zijn ze ook de psalmen van Zijn heiligen, die om *Zijn* zalving met David en de profeten gezalfd zijn, om door Gods genade in gemeenschap des levens met den Christus door den Heiligen Geest te leven en te lijden het lijden van Gods volk, als teeken en profetie ook van het lijden van den Christus. En daarom zijn deze psalmen ook de psalmen van alle geloovigen, die in de zalving van den Christus deelen, en die daarom ook deelen in dit lijden van Zijn volk.

*Aanzie mijn ellende en mijn moeite en neem weg al mijn zonden!
Aanzie mijn vijanden, want zij vermenigvuldigen, en zij haten mij
met een wreveligen haat!*

Wij hebben hier dus maar niet te doen met gewoon wereldlijden van het menschenhart en het menschenleven, die naar geluk, naar liefde en vrede dorsten en hijgen, — al is dit lijden ook mede in

het lijden van Gods heiligen opgenomen. We hebben hier te doen met het lijden van Gods volk, van de Gemeente van Christus, en van het heilige leven, dat uit God is, — gelijk Davids lijden om zijn zalving voor den Heere over hem gekomen is.

Om die zalving voor den Heere lijdt het waarachtige leven uit God *ellende*, vreemdelingschap in deze wereld, ballingschap, ongeluk. Beroofd, vereenzaamd en verstooten, dorstend en versmachtend, kan het in gemis voortleven op woestijnpaden, — terwijl het innerlijk uitgaat naar het licht, de vreugde en de gemeenschap van Gods Israël, naar de blijdschap, den vrede en de zaligheid der overwinning en der heerlijkheid van Gods volk in Zijn wereld met en voor den Heere.

Onder *moeite* kan het al dieper gebogen worden. Bij het gemis voegt zich dan de levenslast, de zware levenslast der heiligen, die zich optast in allerlei zorg en gevaar en verdriet en nood van buiten.

En de *zonden* kunnen in dit lijden zoo drukken. De zonden, — die Gods ongunst wekken, waartegen Zijn heiligheid in toorn ontbrandt, en die weggenomen en vergeven moeten zijn, zal de vrede in het arme hart wonen. Als een zware last werpt de zondenschuld den God-geheiligde in benauwing neer. Maar de zonden zelf pijnigen ook als zonden tegen God het geheiligde leven; als een bang, zwaar kruis, dat de heiligen haten, dat ze niet kunnen dragen, en waaronder ze dreigen te bezwijken.

En hierbij voegen zich dan de *vijanden*, die niet slechts de geloovigen als alle menschen belagen, maar die het op hen als geloovigen, als geheiligden en gezalfden voor den Heere, gemunt hebben, en die hun struikeling en hun val zoeken; de vijanden Gods en van het waarachtige leven, dat uit God is, de doods-vijanden: duivel, wereld en vleesch, in al de gestalten, die zij in het menschenleven tegen het leven der heiligen aannemen. Deze vijanden *vermenigvuldigen* gedurig. En zij haten; zij haten met een *wreveligen* haat, die geen geweld ontziet en geen deernis kent, maar die hunkert naar den ondergang.

Zóó staat het met Gods geheiligde volk in deze wereld, waarin hun ziele dorst naar vrede en blijdschap, naar heiligheid en heerlijkheid.

Ja, want hun innerlijkste leven is niettemin gericht naar het hooge, smetteloze licht, dat ver boven hen en vóór hen uit juicht met de hemelsche heirscharen. Hun leven is gericht naar God.

En daarom dragen zij in de grauwe levensnevelen op het woestijnpad de schoonheid van den psalm des Heeren, de schoonheid van het gebed, van den psalm der smeeking.

Aanzie, o Heere! mijn ellende en mijn moeite! *Aanzie* mijn vijanden, want zij vermenigvuldigen en zij haten mij met een wreveligen haat! O Heere! zie mijn ellende, en mijn moeite, en mijn vijanden! Wend er uw oog niet van af! Geef er acht op! Houd ze in het oog! Zie ze aan! En heb deernis met mij! Ontferm u dan over mij! Laat Uw genade en Uw liefde met Uw aangezicht en Uw oog dan over mij waken! Laat dan niet toe, dat ik bezwijk! Kom mij dan te hulp en red mij! Laat mij dan kennen en ervaren, dat Gij met mij zijt! Laat mijn nood dan overwonnen worden door Uw almachtige genade! En o, overstraal mij dan met het licht van Uw aangezicht!

En *neem* weg al mijn zonden! Verzoen ze! delg ze uit! vergeef ze mij! schenk mij Uw vrede in mijn hart! Maar hef ze ook op van mijn ziel! verlicht mijn kruis hierin! de last, waaronder ik dreig te bezwijken! Hef ze op! ruk ze van mij af en uit! bevrijd er mij van!

Zóó bidt in den psalm het geheiligde leven, dat naar God uitgaat uit deze wereld, waarin zonde en lijden wonen te midden van zooveel weldaden, die hunkeren doen naar zoet geluk. Zóó bidt het heilige leven, dat het beginsel der eeuwige vreugde in zich draagt en dat daarom een eigen bang lijden heeft in het lijden dezer wereld.

O, dit biddend lijdensleven is uit God. Het staat in gemeenschap met den Christus door den Heiligen Geest. Het is het leven van Gods volk in deze wereld. Het is het leven, dat op deze aarde in de psalmen zingt en smeekt. Het is het schoone leven op deze aarde. Het is gericht naar het eeuwige licht, dat het opvangt in het be-

traande oog; in den brandenden blik, die in bezwijkend verlangen tuurt naar het land der heiligheid en der heerlijkheid. Het is gericht naar God, het smeekt smachtend naar Zijn aangezicht. Het zoekt verberging in Zijn goddelijke oogen, verberging in God. Het is het leven uit God, en daarom is het met Christus in God verborgen. Het is heilig.

Daarom bidt het in psalmen. Maar daarom draagt het ook in de schoonheid van zijn heiligheid, van zijn psalm, van zijn smeking, — en in de schoonheid van zijn lijden, — de profetie der verhooring, — de profetie van eeuwig zalig leven uit God, door God, en tot God!

BEWAAR MIJN ZIEL!

Bewaar mijn ziel, en red mij! laat mij niet
beschaamd worden, want ik betrouw op U!
Laat oprechtheid en vroomheid mij behoeden,
want ik verwacht U! O God! verlos Israël uit
al zijn benauwdheden!

Psalm 25 : 20—22.

Wat is het genadeleven toch anders dan het wereldsche menschenleven, ook al wordt dit geleid door hen, die roemen in hun kennis van God en van Zijn dienst!

Wat moet David toch klein zijn in de oogen van al die oorlogsmenschen ook onder de Christelijke leiders van onzen tijd, al roemen zij zich als vertegenwoordigers van het Christelijk geloof!

Hoe zouden deze Christenmannen het zwaard hebben laten gelden, toen Saul, Davids groote weerpartijder, verdrukker, en vervolger, tot tweemaal toe weerloos aan Davids voeten gelegd werd, en de Heere dus, gelijk ook Davids mannen het verstonden, Davids vijand in zijn hand gegeven had!

En hoe zouden deze Christenmannen David op diens zwerftochten en vluchten rusteloos willen bezig gezien hebben met alle uitwendige middelen van krachtsversterking en van verweer; — zooals David, — toen was hij flink! — ook eenmaal besloot, op Nabal los te trekken en met hem af te rekenen.

Maar de psalmenharp — en het gebed — het smeekend vluchten tot God, voor zichzelf en voor zijn volk, — nu ja, dat was de vrome David, een beste man wel, maar zooals een zwakke hals dan is. Of in elk geval zooals is zoo'n zielsmensch, maar die buiten het leven en de zaken staat.

Een flink man is zoo niet; en een groot man leeft zoo niet. Christenen moeten leeren van er-op-slaan. En een volk? — nu dat staat alleen in de gemeene genade; en dit wil dan zeggen, dat

het voor deze wereld moet leven en naar den regel der wereld; dat het er niet moet komen met bidden maar met vechten en vernietigen.

Die bidders, — dat zijn toch maar zwakkelingen. Och, „gods-dienstig”, vooral in beschouwingen, in een geleerde en tegelijk praktische wereldbeschouwing, — dat is best. Lees er al de mooie en geleerde boeken maar over; daar staat alles in. Zoo is voor ons Calvinisten alles klaar gemaakt; zoo hebt ge het dan te gelooven en na te praten; dan is het met de godsdienstigheid in orde.

En dan, — opgekommandeerd en onder het vaandel er op los! Een lust om te leven! Wij er boven op! en de anderen er onder! Spaar uw weerp partij niet! Vernietig hem!

En klaag niet! Niet sentimenteel over vrouwen en kinderen. Niets jammer van uw leven, van uw ziel! Dikhuid zij uw eernaam, voor uw hart!

Uw leven? zijt ge daar zoo teer voor? Uw leven, uw ziel, is niets; maar uw partij, de glorie van uw gloriedrager! De godsdienst en de ziel zijn immers in orde in de boeken en in de beschouwingen van uw hoofden.

Weenen? Mannen, partijmannen, weenen niet. Heel prachtige partijvrouwen weenen ook niet. Christenen in de wereld, wereld-christenen, die meedoen, moeten van graniet zijn. Als kanonnen staan. Alles overwonnen hebben in zichzelf, in hun ziel. Zich laten vernietigen, — als ze dan maar zelf mogen vernietigen.

Ja, de Christelijke scholen leerden nog wel, vroeger vooral, van een strijd als martelaren, enkel uit noodweer, om de vrijheid voor Gods waarheid en voor het menschenleven naar Gods Woord. Maar ten slotte kwam het mooie in de Geschiedenis toch, als ze vochten en wisten dood te maken, zooveel en zooveel.

En dat hielden en houden we dan over voor altoos, voor onze levensbeschouwing en levenspraktijk. Voor alle vechten en voor heel het vechtleven in de gemeene genade, — dat is: buiten God en Zijn Woord om. Leve de partij! wij er op, en de ander er onder! Jongens, er op los! Niet weenen! Geen zwakke ziel! Niet sentimenteel! Vernietig ze!

Onze arme ziel heeft er niets mee te maken. Zorg maar, dat ge

den ander er onder krijgt. Dát is een man zijn. Vooral als ge dat dan doet voor een ander, die een grooten naam moet hebben en machtig moet zijn in de wereld; en waar gij goed voor zijt, om daarvoor uw leven te geven, uw ziel te vernietigen, innerlijk dood te gaan, — en alles te durven, niets te ontzien, geen hart meer te hebben, dat bloeden kan, een stom kanon te zijn.

Want weet ge, — zóó leven, dat is eigenlijk het echte; dat is heilig. Want dat is vechten; dat is oorlog; en oorlog is heilig; vechten is heilig!

God, — zoo staat 't ook in uw godsdienstige boeken, — even een preekje daarover met dreigend preekgebaar! — God heeft het zóó verordend; en gij zijt er voor, want uw machthebbers zijn goden, zijn God.

Wat een zwakkeling was die David! — een vroom mannetje — zooals er vroeger wel meer waren. Die hadden ook die boeken niet, en dat -isme. Die waren nog geen -isten zoo. Die vreesden God en droegen smeekend hun ziel naar Hem. — Die stonden buiten het groote leven van Babel en Egypte, en van Saul's kring, waar een mensch gewoonweg zijn eer had als man en mensch door een rad aan eens anders wagen te zijn, een pijl op eens anders boog, een steen om geworpen te worden, — een iets-iemand, om er op los te gaan voor een grooten heer, voor wien de anderen waren en die dan ook zelf niets anders behoorden te zijn, niets en niemand.

David een zwakkeling, — want hij wilde niet zóó! En hij speelde schreiend zijn ziel uit op harpsnaren en schreeuwde haar smeeking uit naar God.

Wel had hij een leeuw en een beer verslagen; niet om de dieren te vernietigen, maar om in drang zijner teedere ziel een lam te redden uit hun klauwen.

Wel was hij in herderskiel den koperen reus uit Gat tegenge-treden, maar om zijn ziel te geven voor Gods Israël; om de eer van den Naam des Heeren, die hoonend was uitgedaagd.

Wel was hij Israëls held geworden, als in zijn ziel gewijd aan het volk, dat Gode heilig zou zijn, en waardoor over de menschen

der wereld eenmaal licht en vrede zouden komen. (2 Sam. 23).

Wel hield hij alleen voor volk en wereld vast aan de wijding voor het heilige, voor God alleen.

Maar, weet ge, hij was een zwakkeling. Hij kon niet zijn ziel afstaan aan Saul, aan het wereldwijs de zaken beslissen door en voor een man.

Hij was in de wereldbeschouwende weegschaal geen man, — want hij was maar een man naar Gods hart.

David was een zwakkeling, want hij was een vluchteling. Hij was een woestijnmannetje. Hij was maar iemand alleen met wat berooide tobbers om zich. Hij — zat dan op woestijnsteen te spelen op een harp. Met de oogen naar den hemel. Met natte oogen. Met bevende lippen. Dan weende hij. Hij wierp zich dan ergens alleen op zijn knieën. Dan snikte hij in zielsbenauwdheid. Dan huilde hij. Dan liet hij de harp los en gingen beverige handen en vingeren omhoog, biddend, smeekend.

Waarom toch? Waarom weende hij, smeekte hij zoo schreiend?

Om zijn ziel. Om zijn leven. Om zijn eigen-zijn. Om wat er in hem was en om wat hijzelf en hij alleen was. Hij smeekte om zijn leven, om zijn ziel. Daar kon hij zelf niet voor zorgen. Dat kon hij zelf niet bewaren. Maar dat wilde hij ook niet verliezen. Dat wilde hij behouden. Dat mocht geen mensch hebben, dan hij zelf. Dat mocht alleen zijn voor zijn heilige wijding aan den Heere, en aan Israël als Gods heilig volk.

O die vordering van Davids leven, van zijn ziel, van hemzelf, voor Sauls naam en macht, — die benauwde hem zoo! En Israël werd daarin in zijn zelf-bestaan als volk voor den Heere met vernietiging bedreigd. Alleen, alleen de Heere kon hier redden.

Maar die redding van eigen leven en ziel in zelfbezit en heilige wijding voor den Heere en daarom voor zijn Israël, — stond dan ook tegenover heel dat wereldgedoe in Saulswaan, waar zielen en levens naar hooge leer er slechts waren om het plaveisel te maken voor de schreden van den groote, die er over heen loopen moest als de roem-en-eer-drager, die anderen naar zijn believen vertreden had.

David leidde het andere leven, hij was de andere man. Voor hem waren de levensschat en de levensprijs het leven zelf, de ziel,

in heilige wijding voor het ééne hooge, voor den Eéne, voor den Heere; en daarmee voor de erve Zijner heiligheid; en daarmee voor het heil van menschen, van alle geslachten op aarde. Davids leven was voor het leven, voor de ziel, en dit leven droeg daarom de trekken van Abel, van Henoch, van Noach, van Abraham, — van Christus.

Zoek hier het wereldtype niet. Het is hier niet. Ja, naar het wereldtype gekeurd is hier een zwakkeling, een lam, een smee-keling, een schreiende bidder, — een spelbederver ook, een doode vlieg, die de istenzalf stinkende maakt, een psalmenmannetje.

Bewaar mijn ziel, en red mij! Laat mij niet beschaamd worden, want ik betrouw op U! Laat oprechtheid en vroomheid mij behoeden, want ik verwacht U! O God! verlos Israël uit al zijn benauwdheden!

Zalig, wie waarachtig zijn ziel opheft tot den Heere, haar heendraagt naar den Heere, om zelf haar te behouden door haar aan Hem alleen te verliezen, te wijden, te heiligen!

Zalig, wie zoo ontvlucht aan 't wereldbedrog, ook in godsdienstige wapenrusting!

Zalig, wie de benauwdheid kent om ook zelf weggeroofd en verslaafd te worden onder duivelenmacht, wereldmacht en zondenmacht! Wie op den Heere alleen hoopt, vertrouwt, wacht, verwacht! Met geheel Israël! Naar verlossing en verhooging alleen door 't welbehagen des Heeren!

Die bidt. Die zal bidden. Die zal vluchtend, schuiling zoekend, schreiend smeeken tot den Heere: Bewaar mijn ziel! Red mij! Laat oprechtheid en vroomheid mij behoeden! Laat, o laat mij niet beschaamd worden! Ik verwacht U! O God, verlos Israël uit al zijn benauwdheden!

Die zal blijven dragen het beeld van den woestijnman en van de woestijnvrouw. Met natte oogen. Met bevende lippen. Met gebogen knieën. Met sidderend opgeheven handen. Maar ook met de harp, met de psalmenharp. Met de psalmen Israëls. Met de psalmen des Heiligen Geestes.

En op diens hoofd zal eenmaal de kroon bloeien!

GOED NABIJ GOD.

I.

Maar mij aangaande, het is mij goed, nabij
God te wezen.

Psalm 73 : 28.

Nabij God te wezen, — dat is waarlijk het goede. Dit staat voor mij vast. Dit is mijn troost, mijn keus en lust, mijn vreugde, mijn schat, mijn leven.

De heilige dichter van den 73sten Psalm sprak in die woorden de beslissing zijner ziel uit, waardoor hij tot rust kwam na kwelende onrust door bange aanvechting.

Deze aanvechting was: „is het wel waarlijk het goede, nabij God te wezen?”

O, gewis, nabij God te wezen is het goede. Dit staat boven alle werkelijkheid onwankelbaar vast. En het staat vast voor het ware geloof. Maar dit geloof heeft zijn strijd. Dit geloof is zelf een strijd. En tot den strijd des geloofs behoort ook de aanvechting. In die aanvechting moet het geloof als geloof openbaar worden, zegevieren, en als geloof gelouterd uit de aanvechting in het licht treden. En dit zegevieren van het geloof over de aanvechting klinkt op in het heilige psalmwoord: mij aangaande, het is mij goed, nabij God te wezen!

God is goed. Niemand is goed dan alleen God. God is volkomen goed. Hij is de zeer overvloedige fontein van al wat goed is. Heel Zijn Wezen is alleen goed, ondoorgrondelijk, eindeloos licht van volmaakte aanbiddelijke goedheid. Smettelooze heerlijke goedheid zijn al Gods deugden, al Zijn gedachten, al Zijn werken, al Zijn daden, al Zijn wegen.

God alleen regeert de wereld; en dit regeeren van God is goed,

alleen goed, volmaakt goed. Goed is al Gods doen, en goed is al Zijn toelaten. Goed is al Gods beschikken van vreugd en van leed, van alle weldaden en van alle lijden.

Goed is het daarom voor het schepsel alleen in Gods weg. Goed is het voor het bewuste schepsel, voor den mensch, alleen stil aanbiddend te buigen voor God. Te bukken onder Gods hand. Overgegeven te zijn aan Hem. Te hooren naar Zijn Stem, naar Zijn Woord. Te volgen, waar Hij leidt. Geheel aan God zich over te laten. In Gods vreeze te leven. Hem zich te wijden. God te dienen. Niets te willen dan Gods wil. Goed is het alleen, in Gods licht te leven, dienstbaar aan Zijn bedoelen en verwachtend de uitkomst van den weg Gods. Goed is het voor den mensch, zoo te zijn met God, voor God, nabij God, Hem geofferd, om Zijn heiligheid te dragen, te dienen, te verheerlijken. Voorwerp van Zijn behagen, van Zijn liefde, in Zijn gemeenschap.

Daarom was het onder de oude bedeeeling alleen goed in Israël; in het volk van Gods verkiezing, van Zijn openbaring, van Zijn eer en verheerlijking; in het volk van het middelaarschap, van den Christus. En goed is het daarom onder de nieuwe bedeeeling alleen in de Gemeente van Christus; in de gemeenschap van den Heere Jezus Christus; in het ware geloof; in de gemeenschap der heiligen; in den weg, in den strijd en in het lijden van het volk Gods. Goed is alleen het leven in het Verbond Gods, onder de wet en de Profetie, onder het Evangelie, onder het Woord Gods, in de getrouwe belijdenis. Goed is alleen het leven in overgegevenheid en wijding aan den Naam en de zaak des Heeren.

Immers is God Israël goed. Geen lot van Babel of Assyrië, van Egypte of Griekenland of Rome is te vergelijken met het lot van Israël.

En in Israël was dit goede des Heeren voor de echte Israëlieten; voor die oprecht en geheel den Heere gewijd waren; voor hen, die rein van harte zijn.

Zoo is God goed voor de Gemeente van Christus. Al het goed der wereld is niet te vergelijken met het goede in de Gemeente van Christus, met het goede van het volk, dat toegewijd is aan den Heere, aan Zijn Woord, aan Zijn Naam en aan Zijn zaak.

En in dit volk, dat naar Gods Naam genoemd is, zijn de stille oprechte, de geheiligde zielen, de toegewijden aan het eenige waarachtige licht, de reinen van hart, waarlijk bezitters van het goede des Heeren in het land der levenden.

Ja, nabij God te zijn is goed. Dit alleen is het goede. Want God is goed. God alleen is goed.

Er zijn menschen, die geen aanvechtingen hebben over God, over de goedheid Gods, over het goede Gods, over het goede nabij God.

Omdat God voor hen geen werkelijkheid, geen waarheid is. Omdat voor hen geen werkelijkheid, geen waarheid is de goedheid Gods, het goede Gods, het goede nabij God. Omdat ze aangaande God en het goede Gods geen overtuiging hebben, geen geloof. Omdat God en het goede Gods hun ziel niet hebben gegrepen, bekoord en ontstoken.

Idealen zijn niet in gevaar voor menschen, die geen idealen hebben. Er wordt geen bange zielsnood geleden door hen voor wie de zielschat niet bestaat. Zij kennen geen aanvechting over God de menschen, wier leven slechts met de wereld, met haar bezigheden of met haar schatten en heerlijkheden te doen heeft, — of ze dan ongeloovigen of geloovigen heeten.

Zulke menschen kunnen van God en van het goede Gods niets maken, en zij kunnen er niets mee doen, — al praten ze er uitwendig over mee, en al doen ze er wat tegen of vóór. God en het goede Gods staan buiten hun zielen. Hun schat, hun lust, hun leven is daarin niet. Zij leven practisch of in wereldsche idealen, en ze kunnen daar vaardig in zijn. Ze leven en strijden en lijden dan ook; ze leven en lijden en strijden echter niet om God, met God, nabij God, — maar buiten God en zonder God.

Zoo hebben dan deze menschen geen aanvechting over God en over het goede Gods.

In de zaak van God, en van het goede Gods zijn zij betrokken als de vrouw in Salomo's recht, om wier kind het niet ging, al had ze ook haar leed, en wier hart daarom niet bedreigd werd door 't zwaard, dat 't levende kind moest treffen.

Aanvechting heeft wie liefheeft. Wie in het ideaal zijner ziel

gelooft. Wiens leven gewijd is in zijn verborgen binnenste door de mystieke gemeenschap met het schoone, met het edele. Wie karakter heeft. Wie veruit boven de wereld leeft en in de wereld en het wereldsche niet wil ondergaan.

Wat moet zulk een mensch in het wereldleven beginnen? Zulk een mensch gelooft, heeft lief, en is toegewijd. Die verheft zich naar het ideaal. Die geeft al wat hij heeft prijs voor den schat zijner ziel. Die verteert in 't heilige vuur als wierook voor wat hem waarachtig is. Die strijdt als eenzame held of heldin tegen de bende der wereldwerkelijkheden. Die wordt aangevallen, aangevochten en gehoond. — Die dreigt een prooi te worden van wanhoop!

God is goed. God alleen is goed. Alleen in en bij God is het goede. Goed is het, alleen goed, nabij God te zijn. Dit is waarheid voor het geloof. Dit is waarheid in de ziel van den geloovige. Het is leven in zijn, in haar ziel. Het is *het* leven dier ziele. Deze waarheid der ziel en dit leven der ziel is zelf het geloof, en er is geen ander waarachtig geloof. Dit is het geloof, waarin de liefde gloeit en brandt. God en het goede Gods zijn het licht, de waarheid, de schat voor het geloof. Hierin te schouwen, hierbij te leven, hiervoor te zijn, hieruit te jubelen, hiermee te triumfeeren, — dat is het ideaal en dat is de hartstocht des geloofs, de brandende zielewijding des geloofs. Hierin leeft de ziel van den geloovige; hierin moet en zal zij eeuwig leven; — en hierin dreigt zij daarom in deze wereld te bezwijken en onder te gaan in bange verwijfeling!

God is goed. God is alleen goed. God is geheel goed. In God en nabij God alleen is het goede.

Dit is het geloof. Daarom komt over de waarachtig geloovigen de bangste aanvechting, — de aanvechting over God en over het goede des Heeren.

GOED NABIJ GOD.

II.

Maar mij aangaande, het is mij goed, nabij
God te wezen.

Psalm 73 : 28.

Is God goed? Is het waarlijk goede alleen in Gods weg, in de overgegevenheid en in de wijding aan God, aan Zijn Naam en zaak, aan Zijn Woord en dienst, aan Gods eer, aan Godzelf? Is voor mij waarlijk het goede alleen in het geloof, de wijding mijner ziele voor God, met God, nabij God?

O die bange aanvechting!

Wat ziet toch het oog? Wat ervaart in deze wereld de ziel, die waarlijk leeft uit Gods waarheid?

Wèl, de lust en de rust zijn voor de dwazen, voor de goddeloozen, voor wie als mensch met menschen en in wereldsche zaken en belangen leeft, godsdienstig of ongodsdienstig, maar op zijn eigen wijze, op wereldsche wijze, zonder God?

Zij zijn in deze wereld op hun plaats, en zij hebben dan ook de zaken der wereld in handen naar mate zij meer wereldsch zijn en naar mate van hun wereldsch-zijn, handig en gemakkelijk in de zaken der wereld. Zij leven er in. De wereld is immers voor de menschen; en deze menschen zijn daarin bij; zij zijn daarvoor echt; zij zijn er de menschen voor; zij kunnen altoos weer mee, en er is voor hen zooals ze zijn, altoos weer plaats.

Zoo bloeien en tieren zij dan ook. Zij worden inwendig niet verteerd. Zij leven uit hun vleesch en bloed en jaren, en zij leven zich uit tot hun dood toe.

Wie kan in deze wereld leven van heiligheid? Wie kan in deze wereld zijn ziel offeren aan wat niet van de wereld is, aan gerechtigheid, aan waarheid, aan wat hemelsch en goddelijk is, aan God?

Zelfs hart en gevoel en karakter, en zelfrespect en ideaal kunnen in de wereld wel dienstig zijn, maar ze moeten zich dan schikken en passen. Hoe meer men er van heeft in deze menschenwereld, hoe meer last; en hoe minder men er van heeft, hoe meer gemak, en hoe meer succes.

De echte wereldmensen weten met alles knap zaken te doen, ook met gevoel en hart, met waarheid en met geweten. Zij groeien, en zij slagen. Zij weten van aanpakken, van grijpen der wereld. En de wereld dient hen; de wereld is voor hen; zij hebben de wereld.

En zóó zijn de sterksten zelfbewust. Zij leven bij de inbeeldingen van hun hart; ze zetten die in stelsel als hun „waarheid”; en ze voeren die gedachten van hun hart uit.

Ze winden alles om hun vinger, en ze treden alles onder hun voet. Zij vermenigvuldigen het vermogen, en zij beheerschen de wereld, de zaken, de landen, de volken, de menschen. Zij zijn als de wereldmagneet, waar alles op trekt.

Zoo zijn zij welbewust de menschen, naar wie zich alles schikken moet; zij zijn er voor, en de wereld is er voor. Waarvoor en voor wie zijn menschen, menschenzielen en menschenlevens, menschengeluk en menscheneer, en al wat menschelijk is, — waarvoor en voor wie zijn ze anders dan voor de meest echte bewusten, die zich meester maken van de wereld en van de menschen, voor de echte bewuste wereldmensen zonder God?

Zij mergelen de lieden uit. En ze spreken uit de hoogte; ze spreken ronduit, mannelijk, wijs en practisch, zonder meedoogen en zonder ontroering. Zij spreken van verdrukking omdat het niet anders kan, omdat het noodzakelijk is, en omdat het zoo voor hen moet.

Zoo pralen zij met de hoovaardij als met een gouden eereketen op hun borst; het geweld bekleedt hen als een gewaad; en hun oogogen puilen uit van vet, van zelfbehagen en zelfvoldaanheid.

Wel, zóó bestaat de wereld. Zoo bestaat ze overal, en in haar geheel. Zoo bestaat ze en zoo wil ze bestaan tot in de kringen toe, die godsdienstig zijn, tot in Gods Kerk, en tot in den godsdienst. En dan, en zóó, is de godsdienst en is ook de Kerk zeer

gepast in de wereld.

Dit is noodzakelijk de èene zijde. Daar is de wereld wereld voor. En daarom is noodzakelijk de andere zijde, dat menschen en volken, dat menschenlevens en menschenwereld worden geëxploiteerd, dienstbaar gemaakt en dienstbaar gehouden, verslaafd en uitgezogen, vertrapt en opgeofferd, aan de wereldmensen, aan de geweldigen en aan de verdrukken. De zweep over de trek-dieren der menschen, der volken, over de trek-mensen voor de zegekar der machtige wereldmensen!

Daarom is in deze wereld noodzakelijk het gekreun en het gekerm der verdrukten, der opgeofferden. Daarom is de lusthof der machtige wereldmensen noodzakelijk omgeven door de woestijn en door het kerkhof van het opgeofferde menschenleven.

Daarom zwelt noodzakelijk op aarde de tranenstroom der be-roofden en vertredenen, der rouwdragenden, der bloedende zielen.

Daarom is de wereld noodzakelijk de plaats der benauwing voor al wat leeft uit dieper zieleleven, uit het edeler menschenhart; voor al wat waarachtig is en rein, voor allen mensch, die in hooger zin mensch zich gevoelt en zijn wil.

Ach, de ziele-mensen, de edelen, de oprechten, de zoekers van hooger levensgoed, — zij martelen zich af in deze wereld. Zij grijpen naar het ongrijpbare. Zij leven in moeite en smart, eenzaam, veracht en bespot. Zij zijn den ganschen dag geplaagd en hun bestraffing is er allen morgen. Zij lijden hun zielehonger en dorst, waarvoor ze geen spijs en geen lavenis vinden. Zij strijden en zij strompelen, — tot zij het opgeven en wereldsch worden, — of bezwijken.

Opgeven of bezwijken.

Maar waarom niet opgeven?

Droom der jeugd, jongelingswaan, meisjesgevoel, onrijp leven is het, dat in de wereld naar iets anders wil grijpen dan naar de wereld en het wereldsche en op wereldsche wijze.

Leven voor God, bij Zijn Woord, bij Zijn gebod en bij Zijn Evangelie, in Zijn waarheid, geestelijk, oprecht, rein van hart, in de kracht des geloofs, in het vuur der liefde, leven met den Heere

Jezus Christus, onder de leiding des Heiligen Geestes, blikkend, aanbiddend, zich heiligend en zich offerend in het licht Gods, nabij God; — wat moet dat in deze wereld?

O, en wie zoo willen leven bij hun ziel, wie zoo willen leven nabij God, die moeten noodzakelijk in deze wereld zijn de weinigen, de eenzamen, de zwakken, de stumpers, de zieltjes.

Hun beeld is geteekend in de figuur van den jongen, in de groote wereldstad, die niet weet vanwaar hij is, die nergens woont, wiens eenige weelde is met zijn bezem de straat voor anderen te mogen vegen, en die daarom nergens zijn mag en nergens zijn kan, tot hij ineenzakt voor het gesloten hek van het kerkhof, waar hij een toevlucht zoeken wou.

Maar in deze menschen spreken toch ook nog vleesch en bloed; en vaak spreken ze te krachtiger naarmate het vuur in hun ziele feller gloeide voor het menschenleven, voor het waarachtige, voor God.

Zoo vallen dan, als het hun te bang wordt, de machten van buiten en van binnen, heel de bende der wereldwerkelijkheden, hen aan, hen dringende met hoon- en lokstem, om het op te geven; om hun waan op te geven voor de wereldwerkelijkheid!

Zou God het weten? Zou er wetenschap zijn bij den Allervoogste? Zou God kennis nemen van de wereld? Zou Hij er Zich mee bemoeien? Zou Hij alle dingen beschikken en regeeren? Is een wereld als deze met Gods bestuur bestaanbaar? O, zou God goed zijn, en zou Hij dit alles gedoogen? of zou Hij dan dit alles hebben, en houden in Zijn hand? Is dan God, zoo Hij goed is, wel in deze wereld, voor deze wereld? Is in deze wereld dan plaats voor waarheid, voor gerechtigheid, voor het goede Gods? Kan een mensch hier waarlijk als mensch leven met God, voor God, nabij God? — en zou zulk leven dan in deze wereld het goed zijn, zulk ellendig leven van lijden en strijden, van verlaten- en verstooten- worden, zulk een leven van bezwijken?

Is God goed? Is dit het goede in deze wereld, nabij God te zijn?

O, wat al raadselen, wat onoplosbare raadselen! Wat wordt het donker, pijnigend donker! Wie helpt, wie redt de worstelende aangevochten ziele? Wie ontsteekt licht in dezen bangen nacht?

Neen, neen, het geloof wil niet ontrouw worden aan het geslacht van Gods kinderen! O neen, het geloof is dierbaar en heilig!

Maar de raadselen lachen zoo hoonend!

En de wereld, al het wereldsche, is zoo anders, zoo heel anders!

We zijn toch in de wereld, en we moeten toch door de wereld; — hoe kunnen we dan blijven leven in het geloof!

En we hebben zelf geen antwoord tegen al die benauwende aanvallen, geen verweer, en geen licht!

O, mochten we het dan toch maar verstaan! Zagen we dan toch de waarheid des geloofs, de waarheid van het goede Gods!

Maar ach, ach, het is alles slechts moeite in onze oogen!

Kon ons hart althans zwijgen!

O hield dan toch het bloeden slechts op van het hart, van het arme hart, dat lijdend strijdt, en dat weer opgejaagd ontkoming zoekt, omdat het zich niet prijs wil geven aan de wereld, — ontkoming, die nergens te vinden is!

Zoo zijn de aanvechtingen des geloofs.

Totdat de ziele door het geloof in Gods heiligdommen ingaat.

Dáár alleen is ontkoming!

En daar keert de ruste weer in aanbidding: „mij aangaande, het is mij goed nabij God te zijn!”

GOED NABIJ GOD.

III.

Maar mij aangaande, het is mij goed, nabij
God te wezen.

Psalm 73 : 28.

Het waarachtige geloof is de echte reine keus der ziele, die zichzelf wil bezitten en zichzelf wil zijn; die alleen het waarachtig goede wil, waarheid en gerechtigheid en liefde; geestelijk leven, dat God zoekt, Hem kent, Zijn heilige zaligende waarheid erkent. en met Hem wil leven, in Zijn licht, in Zijn weg, in Zijn zaak, in Zijn dienst, nabij Hem. Het is de echte reine keus der begenadigde ziele, die daarmee in deze menschenwereld wil het waarachtige menschenleven.

Dit leven van het waarachtige geloof is echter met de menschenwereld, gelijk deze wereldsch leeft, in strijd. Het is in deze wereld niet op zijn plaats. Het is niet van deze wereld. Het wordt altoos weer door het menschenleven dat den regel der wereld volgt, dwaasheid gerekend, onmogelijke illusie. Het wordt zoo door heel het leven en de levenspraktijk op elk gebied en in elken kring gehoond, geplaagd, gemarteld.

Dit echte geloofsleven, dit echte hoogste menschenleven, heeft de hoogste, reinste, edelste bedoeling voor het leven der menschheid. Het ziet wereld en menschheid in Gods licht. Het ziet voor wereld en menschheid Gods weg. Het kiest voor wereld en menschheid het hoogste goed, dat is in God, in God alleen. Het heeft daarom van geestdrift, het gloeit van liefde, het trilt van erbarming, het bloedt van deernis voor het arme menschenleven in deze wereld; voor het leven der menschheid en der wereld Gods.

Maar dit waarachtige geloofsleven is daarom de meest dwaze figuur in de menschenwereld. De menschheid leeft voor zin en lust, of voor goed en bloed, voor land en historie, voor wetenschap

en arbeid en kunst, voor eer en roem, maar altoos voor zichzelf, voor de wereld; — niet voor God, niet voor den eenigen waarachtigen God, niet voor de eene heilige gemeenschap met God.

Daarom komt over het waarachtige geloof, in menschen, die zelf uit de ééne menschheid der wereld geboren zijn en wier ziele van natuur zelf op de wereld trekt, — de bange aanvechting, die dringt tot opgeven van het waarachtige, of die dreigt met bezwijken.

O, er wordt zooveel opgegeven! Er zijn in dezen bangen strijd zooveel gevallen en zooveel krijgsgevangenen.

Welneen, zij laten de partij des geloofs niet los, maar zij hebben zich leeren schikken onder en in de wereld. Zij zijn practisch geworden in de wereld. Ze leven wereldsch in duizend opzichten. Ze praten mee wereldsch. Ze denken en gevoelen mee wereldsch. Ze zijn knappe menschen geworden; in het gewone menschenleven gewone menschen, geschikt, op hun plaats, op hun gemak, wereldsch. En voor hun ziel in haar apartheid, buiten verband met het leven, met het wereldsche, houden zij het geloof aan en vast. De aanvechting is voor hen voorbij, behoort tot het verledene, staat buiten hun leven. Voor het verborgen leven in een apart zieledeel, voor een godsdienstige ure buiten verband met het leven, en voor de eeuwigheid buiten verband met de wereld, voor hun vrede en voor hun eeuwig behoud, blijft het hun om God te doen; — maar voor de wereld, voor het leven der menschheid, en voor hun eigen menschenleven in de wereld, doen en spreken en gevoelen en denken zij wereldsch.

Het waarachtig geloof, dat niet opgeven wil, — moet bezwijken.

O mocht het dan nog maar zijn laatste ure hebben, geworpen voor de leeuwen, of in het martelaarsvuur! Zijn laatste ure, waarachtig uitkomend voor God!

Waarlijk, dat is nog het slechtste niet voor het geloof in deze wereld! Het is schoon; het is machtig heerlijk in geloofszegepraal!

Maar volhouden eenzaam; tegen alles in; zonder dat iemand er notitie van neemt; met een hongerende en dorstende ziel; innerlijk aangegrepen en benauwd; in bange donkerheid; schier verlaten van Godzelf! — neergeworpen, zonder hope op ontkoming! —

O, hierin is de smeltkroes der heiligen, waarin zij dreigen om te komen!

Nochtans is het geloof waarachtig. Alleen het geloof!

Heel het wereldleven en het wereldsch leven; al het practische gedoe; al het leven, dat er wat op gevonden heeft met de wereld; — dit alles is onwaarachtig; dit is ijdelheid en dwaasheid.

Maar daarom ook is er voor het geloof geen ontkoming en geen verademing, zoolang het gelaat naar de wereld gericht blijft; zoolang wij dáár willen verstaan, dáár getroost willen worden, en dáár uitkomst willen zien.

Het oog, dat het licht zoekt, kan in de duisternis nooit bevrediging maar slechts pijniging vinden. Voor den dorstige is de lafenis niet in de woestijn. Het waarachtige kan in de onwaarachtigheid niet tot rust komen!

Ach, de ziele, die het goede kent nabij God, kan immers slechts nabij God zichzelf zijn. Alleen nabij God.

Daarom moet zij ter ontkoming „in Gods heiligdommen” ingaan. In Gods heiligdommen.

Neen, hiermee zijn niet genoemd tabernakel en tempel, kerkgebouw of godsdienstoefening, klooster of kluis. Toch is hiermee genoemd het zich terugtrekken uit de wereld en het wereldsche; het terugtrekken der ziele; eenzaamheid, zeker, zieleëenzaamheid. Het terugtrekken der ziele uit het wereldsche in het heilige. In de Gemeente der heiligen. Op de heilige erve. Bij het Woord Gods. In het gebed. In het geloof. Het aangezicht naar God gericht. Naar den waarachtigen levenden God alleen. In Zijn licht. In Zijn vreeze. Onder Zijn wil en Raad. Onder Zijn beschikking. Onder Zijn vertroosting. Onder Zijn vleugelen. In Zijn gemeenschap alleen. Nabij God.

O, dáár schijnt het licht in stillen vrede na bange verschrikking; als voor Elia, schouwende uit Horebs rotskloven.

Daar schijnt het toesprekende licht van Gods vriendelijk aangezicht, dat beschaamt en verootmoedigt, maar dat ook het leven vernieuwt en vervroolijkt.

Hoe wou toch, wie nabij God het goede kent, bevrediging vinden in het staren op de wereld of in de warreling van het wereldsche

leven? Hij, zij, is het immers met God eens geworden, met God zelf, met God alleen in onderscheiding van de wereld? Welnu dan, — hun ruste is in God alleen. Nabij God.

Dit is het ingaan in Gods heiligdommen. Niet de godsdienst, maar God zelf, God alleen, bevredigt het worstelende geloof. Hier staart de arme ziele in den rijkdom van het eeuwige goddelijke licht, in den rijkdom der eeuwige goddelijke heerlijkheid en zaligheid. In eeuwige waarachtigheden.

Hier verkeert het waarachtige geloof in de gemeenschap met God, in de gemeenschap met den Christus, in de gemeenschap met den Heiligen Geest. En in de gemeenschap met heel de wolke der getuigen, die ontkwamen aan het wereldsche, in het waarachtige geloof, en wier namen verre boven de wereld uitblinken in ondoofbaren glans van goddelijke genade en waarheid.

Hier alleen is de waarheid; en die waarheid is: het is goed, alleen goed, nabij God te zijn!

Neen, hier wordt het menschenleven, hier worden menschenleven en menschheid en wereld niet verloren en niet losgelaten, — maar hier worden ze gevonden en vastgehouden, hier worden ze werkelijkheid en heerlijkheid in God, in Zijn Raad en wil, in Zijn gerechtigheid en in Zijn genade.

Hier wordt het waarachtige, het schoone, het boven allen prijs en schat dierbare rijke zoet gevonden van het geloof, van het waarachtige geloofsleven in de wereld der menschen, de ware hooge menschenroeping, en het echte edele menschenleven, het echte leven voor menschheid en wereld.

Hier straalt ver en breed en diep het licht Gods uit over en in alle dingen, alle goddelijke en alle wereldsche dingen; het licht Gods, het waarachtige licht, dat de ijdelheid van het wereldsche en de waarachtigheid van al het geheiligde ontdekt.

O zeker, — al wordt hier zielsbevredigend, zielstillend, zielszaligend ontdekt de schoonheid aller dingen in den Raad en het welbehagen Gods, in Godzelf, — toch blijft voor ons zwakke oog het leven vol donkerheden!

Maar het licht Gods is voor het geloof hoog en heerlijk: „Ik zal gedurig bij u zijn! Gij hebt mijn rechterhand gevat! Gij zult

mij leiden door Uw Raad, en daarna mij opnemen in heerlijkheid!"

„Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde! Bezwijkt mijn vleesch en hart, zoo is God de rotssteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid!"

„Want zie, die verre van U zijn, zullen vergaan! Gij roeit uit al wie van U afhoereert!"

„Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen! Ik stel mijn vertrouwen op den Heere Heere, om al Uw werken te vertellen!"

God is goed!

God alleen is goed!

UIT DE DIEPTEN.

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!
Heere, hoor naar mijn stem! laat Uw ooren
opmerkende zijn op de stem mijner smee-
kingen!

Psalm 130 : 1, 2.

Heerlijke Bijbel! Heerlijk Psalmboek! Hier wordt de werkelijkheid van het menschenleven door Godzelf geopenbaard, verlicht, maar ook vertolkt door de eigen menschenziel; de werkelijkheid van het geloofsleven door de geloovige ziele zelf, waar en heilig!

Die vertolking is niet enkel leer, niet enkel redeneering, bespiegeling, wijsheid. Die vertolking is het leven en de levensbeweging, de levensberoering zelf der geloovige menschenziel. Die vertolking is *Psalm*.

Psalm is in de Heilige Schrift de vertolking van het geloofsleven der menschenziel. Psalm in lof voor God, in aanbidding, in gemeenschap met heel het menschenleven, met heel de Créatuur, om die Créatuur Gode in aanbidding toe te brengen. Psalm is zij in gemeenschap met heel het geheiligde heilige volk Gods, de Tempel des Heeren in deze wereld; in gemeenschap met den Christus en met Zijn lichaam. Psalm is zij in zielewijding aan den Heere, aan Zijn Naam en zaak en dienst. Psalm is zij in belijdenis van geloof en liefde, van vereering en vertrouwen. Maar psalm is zij ook in erkenning, in uitklagen en uitschreien, van zonde en ellende, van smart en nood, in zelfaanklacht en boete van zonde en schuld. En psalm is zij in gebed, in smeeking, in kerming om genade, om erbarming en verlossing uit de diepten.

Heerlijke Bijbel! Heerlijke Psalm!

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!

Zoo hoog is de hemel, zoo hoog, zoo ver, de vredewereld van

licht en schoonheid, van de sterrenheerlijkheid, van de engelenreinheid, van het eeuwige licht en de eeuwige glorie der majesteit, der liefde, der zaligheid Gods! Daarheen zucht het gansche Schepsel; daarheen zuchten de zielen der menschen, der geloovigen, die geheiligd zijn door den Heiligen Geest. Zij staren daarheen in zuchtend verlangend bevend bewegen. Maar zij vinden, zij gevoelen zich altijd en telkens weer en telkens meer zoo ver van daar.

Dan is de aarde, het leven, het menscheleven, op de aarde, het zieleleven, het geloovig zieleleven op de aarde zoo in de laagte, zoo in de diepte, *in de diepten*.

Zoo donker gevoelt de geloovige ziele het leven op de aarde. Zoo telkens weer door nevelen overtogen. Door dreigende, door zwarte wolken de hemel en het licht verduisterd. Zoo ver van God, van de heiligheid en de waarheid, van den vrede en de blijdschap, van de liefde en van de gelukzaligheid. Zoo liggend in de diepte, zoo wegzinkend in de diepten, in altoos dieper diepten.

O, wat een wereld van dwaling en dwaasheid, van verwarring en onvrede, van moeite en verdriet, van rampspoed en ellende, van ongerechtigheid en boosheid, van gruwelen en martelingen, van schaamte en smart, van zielestrijd en zielenood!

Wát al diepten, niet te peilen, en waaruit geen ontkoming mogelijk schijnt. Diepten, die vasthouden en meetrekken; die overweldigen en dreigen te verslinden het leven, het zieleleven, dat zucht en kermt naar omhoog!

De geloovige ziele voelt zich in die diepten. Deze diepten omgeven en omstrengelen haar. Ze doortrekken haar en beheerschen haar. Ach, die diepten zijn zelf *in haar*, en zóó is zij in de diepten. Zij zelf is niet vreemd van de ellenden, niet vreemd van de ongerechtigheden der aarde. Die ellenden, die smarten, die nooden, die zonden, zijn mede de hare, en ze zijn mede in haar. En de donkerheden, de diepten komen voor haar niet slechts van beneden, maar ze komen voor haar ook van boven. Ze zijn haar oordeelen Gods, kloven, afgronden, geslagen door Gods gerechtigheid, door Zijn waarheid, door Zijn licht, door Zijn heiligheid en heerlijkheid. Daarom, daarom allermeest, zijn haar die diepten zoo diep, zoo

grondeloos diep, zoo eeuwig diep!

Toch is in de donkere diepten van het menschenleven dezer wereld de zieleuitgang des geloofs waarachtig; en zij is heilig, zij is schoon en heerlijk. Zij is psalm, *de psalm uit de diepten*.

Dit is de schoonheid, de heerlijkheid der aarde, de heerlijkheid van het zieleleven der menschen op de aarde, dat het schepsel als met opgestoken hoofd uit de diepten worstelt; dat het uit de diepten zucht, en schreit, en krijt, en bidt. In de hel wordt geen weenen, geen zuchten, geen bidden meer gekend, slechts rampzaligheid en wanhoop, eeuwige ketenen der verdoemenis. Op de aarde smacht en snakt en kermt en smeekt nog het leven naar licht en verlossing; de zielen aller heiligen dorsten en roepen naar God; en de Heilige Geest zelf zucht en bidt in hen met onuitsprekelijke zuchtingen naar God.

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!

De psalm uit de diepten is het *roepen* der menschenziele, het roepend zieleleven der geloovigen naar den Heere; naar den God, die de wereld niet varen laat; naar den God der Historie; naar den God des Verbonds; naar den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die trouwe houdt in der eeuwigheid.

De Heere houdt nog verband met de aarde; Hij houdt nog banden in de menschenwereld, in het worstelend zieleleven der menschheid, in de diepten van zonden en van ellende.

O, Hij heeft in die diepten Zijn Naam gezet, Zijn Woord gegeven, Zijn Christus doen indalen, Zijn Heiligen Geest uitgestort, Zijn Koninkrijk gevestigd. Hij heeft hier Zijn roem en eere, Zijn genade en Zijn verlossingen, Zijn liefde en Zijn vertroosting, Zijn Tempel en Zijn lof!

Daarom is hier nog een *stem*, een menschenstem, een zielestem naar God; een spreken, een roepen tot Hem, een klagend, schreiend, kermend, biddend, smeekend roepen naar den Heere uit alle donkerheden en benauwingen; een zich-vastklemmen aan Hem; een pleiten op Zijn Naam, op Zijn Verbond, op Zijn ontferming; een op-hope-tegen-hope uitvluchten naar Hem; — een psalm uit de diepten.

Er is een stem, er is een roepen, er is een psalm uit de diepten, — want er is een oor omhoog, dat naar de diepten is heengewend. Er is een oor van God in de hoogten der heerlijkheid, luisterend, *opmerkend*, naar de diepten, opmerkend op de smeekingen, op de smeekingen der stem uit de diepten, — een oor naar den psalm uit de diepten.

Daarom blijft de psalm uit de diepten door alle eeuwen, en ook nu. Daarom blijft de psalm des geloofs uit bange menschenziele, die de aarde in haar ellende, in de diepten, heerlijk maakt.

Daarom bidt onze ziele haar psalm uit de diepten:

„Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!”

„Heere! hoor naar mijn stem!”

„Laat Uw ooren opmerkende zijn op de stem mijner smeekingen!”

HEERE! WIE ZAL BESTAAN?

Zoo Gij, Heere! de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan?

Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt!

Psalm 130 : 3, 4.

De psalm uit de diepten wordt geboren en komt uit, omdat de menschenziel de diepten aanraakt en ze doorleeft.

Omdat de diepten door haar heen gaan en in haar doorleden worden.

Omdat de diepten door de menschenziel menschelijk worden doorvoeld en doorleden in hun geheelheid, in hun volheid, in hun volle werkelijkheid en waarheid, zooals ze waarachtig zijn voor God.

Omdat de diepten door de zielen, door de geheiligde zielen der geloovigen, worden doorvoeld en doorleden onder de werkingen en innerlijke zuchtingen van den Heiligen Geest, en daarom in waarachtige heilige gemeenschap met Gods Israël, met het Woord Gods, met den Christus.

Onze Heere Jezus Christus, de eeuwige Zoon des Vaders, tot een Middelaar Gods en der menschen gegeven en daarom in de volheid des tijds mensch geworden, heeft als mensch en als Middelaar het menschenleven, het leven der menschheid in haar geheelheid en in haar eenheid ten volle doorleefd, doorvoeld en doorleden in Zijn heilige menschenziel.

Hij heeft in Zijn menschenziel ten volle doorleden de diepten, de levensdiepten op de aarde in de gemeenschap des Heiligen Geestes.

Hij heeft Zich door den eeuwigen Geest Gode onstraffelijk opgeofferd. Hij heeft in de dagen Zijns vleesch met sterke roeping en tranen geofferd gebeden en smeekingen tot dien, die Hem

uit den dood kon verlossen. Hoewel Hij de Zoon was, heeft Hij alzoo gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij heeft geleden. En geheiligd zijnde is Hij allen, die Hem gehoorzaam zijn, een oorzaak der eeuwige zaligheid geworden.

De Heere Jezus Christus heeft als Middelaar Gods en der menschen, Hij de Zoon, als mensch ten volle de diepten doorleden en uit de diepten geroepen tot God. De psalm is in haar diepsten wortel, gelijk heel de Schrift, altoos Messiaansch; en ook de psalm uit de diepten is allereerst en allermeeft de psalm van den Christus.

Maar daarom juist is de psalm, ook de psalm uit de diepten, mede en waarachtig de psalm van Israël, de psalm der Gemeente Gods, wijl zij de Gemeente van Christus is, de waarachtige heilige menschenpsalm uit de diepten naar God.

Neen, niet elk geloovige raakt de diepten even diep aan, en doorleeft en doorlijdt, doorschreit en doorbidt ze even diep.

Het heilige geestelijke menschelijke is ook hier in alle geloovigen slechts ten deele. En de bedeeing der genade Gods is ook hierin in de geloovigen persoonlijk zeer onderscheiden, gelijk ook zeer onderscheiden in hen is de diepte en de gevoeligheid van het zieleleven.

Toch deelen de ware geloovigen in gemeenschap met den Christus allen in den psalm der smeekingen, in het zuchten des Heiligen Geestes, die naar God voor de heiligen voorbidt.

En daarom zuchten zij ook in zichzelf, in hun persoonlijk menschelijk zieleleven. Zij raken persoonlijk de diepten aan, en ze doorleven, ze doorlijden die diepten mede. Ze schreien en ze bidden mede persoonlijk die diepten uit in hun zielespalm naar God. En ze zuchten daarin biddend heilig de zuchtingen van het gansche schepsel uit, dat in de diepten worstelt als in barensnood.

Neen, het volk des Heeren, en daarom ook de waarachtig geloovige ziele, mag en kan niet de diepten slechts oppervlakkig aanraken, doorlijden en uitbidden!

Wèl heeft ieder ook zijn persoonlijk leed, zijn eigen kruis,

lichaamssmart en levensmoeite, zorg en kommer voor zich en de zijnen, voor eigen kring en volk.

Het waarachtige geloofsleven, het echte Christelijke leven, het waarlijk geheiligde leven is echter niet slechts beslist persoonlijk, het is ook ten volle menselijk.

Het lijden van *heel* de Christenheid en van heel de menschheid gaat de geheiligde ziele aan; het gaat ook door haar heen; en het moet daarom ook door haar aangeraakt, doorvoeld en doorleden en uitgebeden worden in haar psalm uit de diepten.

De geheiligde geloovige ziele leeft bij en in en uit het Woord Gods. Daarom zijn oppervlakkigheid en zelfgenoegzaamheid in het geloovige zieleleven, zielelijden en zielebidden vlekken en zonden, die uit de verdorvenheid onzer natuur zijn, maar niet uit de genade Gods.

Neen, wij kunnen ook in ons zielsgevoel, in ons zielelijden en in ons zielebidden niet tot de diepte der diepten doordringen en den bodem van den afgrond der menselijke ellende raken. Maar toch moet onze ziele de diepte der diepten gevoelen, en willig met het heilig Godsvolk lijden de ellenden van het menschenleven, de diepten der menselijke levensellenden, als onze eigen ellende. En uit die diepten moeten we schreiend smeekend bidden den psalm uit de diepten naar God.

Van de diepten der ellenden is niets ons vreemd en mag niets ons vreemd zijn. Met den zelfgenoegzame, die slechts naar eigen belang vraagt, en met den farizeër, die niet is als de andere menschen en allermint als de tollenaar, heeft het geheiligde zieleleven des gebeds niets van doen en mag het niets van doen hebben.

Maar daarom moet dit geheiligde zieleleven met den psalm uit de diepten ook in de menselijke levensellende dalen naar de diepte der diepten, naar de zonde, naar de ongerechtigheden.

De Christus Gods is ingedaald in de menselijke levensdiepten om de zonde, om de zonden, om de ongerechtigheden. Die zonde, die ongerechtigheden waren oorzaak en bron der menselijke ellende. Om die zonde greep de diepte van den eeuwigen afgrond naar Gods rechtvaardig oordeel het leven der menschheid en deed het bange levenslijden opklimmen. Tegen die zonde blonk

het hooge licht van Gods heiligheid in, om menschenzielen in smarten te dompelen. Maar ook tegen die zonde rommelden de ingewanden der barmhartigheden Gods over Zijn menschen, over Zijn wereld, om te redden uit de ellenden. De ongerechtigheden liepen daarom op den Christus aan. Zijn ziele doorleed de zonde en boette die in Zijn lijdend bidden en in Zijn biddend lijden.

Zoo is ook Israëls psalm uit de diepten bij het altaar der boete geboren. En zoo klimt ook de psalm uit de diepten in kennis, erkenning en belijdenis van zonden uit de geheiligde geloovige ziele op.

„Zoo Gij, Heere! de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan!”

De zonde is oorzaak der ellende, de zonde der menschheid, de wereldzonde, die mede onze zonde is, en waarin ook onze zonden zijn.

Die zonde is ongerechtigheid, vermenigvuldigd in *ongerechtigheden*, in onrechtheden.

Onrechtheden zijn de zonden, gruwelen tegen het heilig recht.

Zij schenden en breken in onrecht al wat heilig was en goed in de banden, die het menschenleven binden aan God.

Zij schenden en breken in onrecht wat heilig was en goed in het menschelijk gemeenschapsleven, in het leven der menschheid, in het persoonlijke menschenleven naar lichaam en naar ziel.

Zij schenden breken in onrecht al wat heilig was en goed in heel het leven van het schepsel Gods op de aarde.

O, zoo de Heere de ongerechtigheden aanziet, *gadeslaat!* — dan moeten alle heerlijkheden des hemels wel met alle heiligheden Gods bliksemen en donderen tegen heel het menschenleven in de diepten der aarde!

Dan moet de afgrond juichen in onafwendbare grepen van verdoemenis!

Dan — o dan vergaan we voor eeuwig!

Heere, wie kan bestaan, zoo Gij, Gij Heere! de ongerechtigheden gadeslaat!

Dat gevoelt en dat verstaat eenigermate, en met toepassing op

eigen leven en bestaan, de geheiligde geloovige ziele, waaruit de psalm uit de diepten opkomt.

Hierin buigt zij *schuldbelijdend* boetend in de diepten.

Maar hierin nadert zij ook belijdend het altaar van Gods ontfermingen, in de diepten van het menschenleven gegeven.

Hierin nadert zij het Lam Gods, dat de zonden der wereld droeg en wegneemt.

Hierin is zij heilig in haar uitgang naar den Heere, in haar stem, die uit de diepten naar den Heere roept.

O, hierin juist, in dit kennen en erkennen der ongerechtigheden, in deze zielesmartten van wege de ongerechtigheden, in dit boetend lijden der ongerechtigheden bij het opschouwen naar de zalige heiligheden des Heeren, — hierin juist en hierin alleen wordt de psalm uit de diepten geboren.

Hier sterft de wanhoop. Hier houdt het tandengeknars op. Hier weent de menschenziele schuldbelijdenis. Hier *bidt* de ziele naar God.

Hier blikte het roodgeweende zielsoog waarlijk op naar den Heere als den God aller genade in Jezus Christus. Hier wordt in Jezus' naam God aangeroepen. Hier gaat de versche en levende weg open tot den troon der genade.

Hier wordt de psalm *gebed* om vergiffenis, om levensredding en levensvernieuwing, zielsverlangen naar leven in de vreeze Gods. Hier trilt het gebroken en verslagen hart in geloof en in liefde, in hope naar God. Hier wordt de psalm zoet en voert door zijn fluistering de ziele in geloof tot de rust in:

„Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt!”

MIJNE ZIELE OP DEN HEERE!

Ik verwacht den Heere! mijne ziel verwacht.
en ik hoop op Zijn woord!
Mijne ziele (wacht) op den Heere!
Meer dan de wachters op den morgen!
De wachters op den morgen!
Psalm 130 : 5, 6.

Deelend in de menschelijke ellenden daalt de geloovige ziele, in de gemeenschap met den Christus en met Zijn Gemeente, in de diepten der ellenden in, doorvoelt en doorlijdt die diepten, kent en bekent de ongerechtigheden als oorzaak en grond der ellenden en geeft in haar roepen uit de diepten der ellenden, naar God eere aan Zijn heiligheid en gerechtigheid, waardoor voor zooveel het menschenleven aangaat de ellenden onafwendbaar zijn.

Hier heeft door Gods genade de lijdende geloovige ziele gemeenschap met God, stemt in met Zijn heilig licht en geeft Hem eere in boetende aanbidding. En hier wordt de psalm uit de diepten geboren bij het ingaan in het licht des Heeren, waarin het altaar der verzoening geopenbaard is.

Hier roept aanbiddend smeevend pleitend de psalm uit de diepten naar God, die in het offer der verzoening Zich schuldvergevend reddend openbaart en een geopenden toegang geeft tot den troon Zijner genade: „Uit de diepten roep ik tot U, o Heere! Heere! hoor naar mijn stem! laat Uw ooren opmerkende zijn op de stem mijner smeeking! Zoo Gij, Heere, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere! wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt!”

Zóó moet de psalm uit de diepten in de Gemeente van Christus blijven leven en telkens weer opkomen. En zoo moet deze psalm ook in onze bange dagen weer opkomen en tot den Heere blijven

opgaan uit alle geloovige zielen.

Dan is er *schoonheid* in de donkerheid, de schoonheid van den psalm uit de diepten.

Dan komt in de droeve dagen, in het lijden der menschheid, in de verwoesting, die het menschenleven aangreep, die dat leven in bloedig lijden doet stuiptrekken en met zoo velerlei en zoo grooten ondergang bedreigt, in de verwoesting door zooveel geestelijke en zedelijke verwarring, verdwazing, verwildering en verscheuring, — in de donkerheid van die verwoesting, van dat lijden, in die duistere diepten van ellenden, komt dan uit de gemeenschap der uitverkorenen Gods, de geheiligde ziele, die boetend op aarde eere geeft aan den hemel, aan de waarheid Gods, aan Zijn Woord, aan Zijn Christus, aan Zijn heiligheid en aan Zijn ontferming, aan God, aan God alleen.

De heerlijkheid van de heiligheid en zaligheid des hemels komt zoo in schoonheid uit in den huilenden afgrond van de ellenden en van de gruwelen der aarde. De schoonheid der gemeenschap met den echten eenigen Christus en van het werk des Heiligen Geestes komt zoo uit in het verdorven en verzondigde aardsche menschenleven, waar vleesch en bloed zelfs de banier van het heilig Evangelie bezoedelen en te schande maken.

En zoo komt in de donkerheid van het menschenleven uit de schoonheid van het *geloof*.

Zeker, ons lijden is lijden; maar toch, onze psalm uit de diepten is meer dan lijden, dan boetend bidden smeekend lijden!

Hoe straalt het goddelijk genadelicht in den weg van het offer der verzoening, rein glanzend van liefde, van heilig lachende liefde in de betraande zielsoogen, die smeekend pleitend naar den troon des Heeren gewend zijn! En hoe weerspiegelt het schreiend uitstarende zielsoog die lichtstralen der teedere ontfermingen Gods in geloofsverlangen, in geloofshoop in geloofsverwachting!

O, zoo is er een stilling van stemming in de ontroerde ziele, die den psalm uit de diepten bidt. Als een oliegolf, die zich over de brandende zeekoking laat vloeien zoo doet het licht van Gods heiligheid, in den weg van het zoenoffer tot onze bange ziele ingaande, de branding dalen, en de effen vlakte der zielewateren

weer uit de golfbeweging opkomen, spiegelend het vredelicht des hemels.

Wat daalt er, ook in het smartelijkst levenslijden, in de bangste ontroering bij bekentenis der ongerechtigheid, een zoete vertroosting, een stillende sterking, een vertrouwen en een zekerheid in de ziele, die den Heere waarachtig aanroept! De Godsarmen zijn hier om de benauwde zielen heengeslagen. De zielsarmen omklemmen hier het kruis van Christus, rood van bloed maar blinkend van goddelijke ontferming. De ziele in haar wegzinken zinkt hier op de rots der eeuwen. Het bange hart schuilt hier weg in het Woord des Heeren.

O, hier is de schoonheid, de zoete heerlijkheid van het geloof, van geloofsliefde, van geloofshoop in de donkerheid van lijden en ellenden en zonden op aarde!

Ja, de psalm uit de diepten is noodzakelijk ook psalm van *geloof* en van *hope*. De parel der genade Gods en van de heerlijkheid van Zijn Koninkrijk straalt ook hier ten volle uit in stillen heiligen glans: „Ik verwacht den Heere! mijne ziele verwacht, en ik hoop op Zijn Woord! Mijne ziele op den Heere! Meer dan de wachters op den morgen! De wachters op den morgen!”

Juist die grondelooze diepten en donkerheden doen de heerlijkheid van het geloof en van den geloofsuitgang in den psalm zoo heerlijk uitkomen. Zoo zijn de bangste tijden vaak de heerlijkste der aarde. Alle grootheid des vleesches, alle menschenroem en menschenkracht, zinken dan beschaamd weg; en in die ontlediging klemmt zich de arme menschenziele vast aan den Heere, op Zijn Woord. Dit is de heldenmoed, de grootheid, de heiligheid, de ware geestelijkheid van het geloof, — de roem des Heeren, de roem van Zijn genade, van Zijn Geest en van Zijn Koninkrijk in deze wereld. In dien roem hebben geblonken in de hoogste schoonheid, die ooit de aarde zag, de martelaren, als getuigen van Christus, de bangste lijdens, die in de grootste smarten in den Heere gerust waren.

En juist als Gods verlossingen *nog niet* doorbreken, moet dit verwachten van den Heere, dit hopen op Zijn Woord, het geloof verheerlijken als waarachtig en heilig, en verheerlijken de arme

ziele, die zich als in Jakobs nacht vastklemt aan de ontferming en de trouw van haar God alleen.

Nog is het nacht. Nog is het donkere nacht.

Zal de morgen komen?

Wanneer zal de morgen komen?

Hoe zal zijn het weerkeeren van het goddelijk licht in verlossing van menschenziel en menschenleven, in verlossing van het waarachtig menschelijk zieleleven des geloofs?

Wachter! wat is er van den nacht?

Het is nog nacht!

Geen teeken van morgengloren dringt nog door de levensdonkerheid heen.

De diepten blijven grijpen.

De afgrond dondert voort.

De pijnigingen duren onverminderd.

De zielen blijven bloeden.

O, de ongerechtigheden! de ongerechtigheden!

Heere! wie zal bestaan!

Er schijnt geen antwoord en geen opmerking te komen op zoo veel bidden, op zooveel roepend smeeken uit de diepten!

Als bij Elia's bidden op den Karmel blijft de hemel van koper; geen wolkje als eens mans hand rijst aan den gezichtseinder.

Het is nog nacht.

Zou dan nooit meer de morgen komen?

De Heere weet het. De Heere weet het alleen.

Ons gaf Hij Zijn Woord, Zijn Naam om op te hopen. Om te verwachten. Om Hem te verwachten. Om te wachten naar Hem. Onze ziele naar den Heere. Als de wachters naar den morgen. De wachters naar den morgen! Om te verwachten; om te wachten; om te hopen; om te gelooven.

Om te *gelooven*!

Maar dit geloof voert tot de rust, tot de zalige heilige rust van den psalm uit de diepten; „Ik verwacht den Heere! mijne ziele verwacht, en ik hoop op Zijn Woord! Mijne ziele op den Heere! Meer dan de wachters op den morgen! De wachters op den morgen!”

Doch gij, mijn ziel, — het ga zoo 't wil! —
Stel u gerust, zwijg Gode stil!
Ik wacht op Hem, Zijn hulp zal blijken!
Hij is mijn Rots, mijn heil in nood,
Mijn hoog vertrek, Zijn macht is groot!
Ik zal noch wanklen, noch bezwijken!

ISRAEL HOPE OP DEN HEERE!

Israël hope op den Heere!
Want bij den Heere is goedertierenheid, en
bij Hem is veel verlossing!
En Hij zal Israël verlossen van al Zijn ongerechtigheden!

Psalm 130 : 7, 8.

Wie zelf met God leven mag, diens leven is ook voor het volk des Heeren, voor Israël, voor de Gemeente van den Heere Jezus Christus, en daarmee voor het menselijk geslacht, voor de wereld Gods, die in het volk des Heeren lijdt en strijdt, en behouden moet worden.

Zoo is het ook en allermeeft in de Heilige Schrift. De getuige des Heiligen Geestes in Oud- en Nieuw-Testament, profeet of apostel, openbaart de goddelijke waarheid, gelijk die ook door eigen ziel en leven heengaat, maar is daarin dienstbaar om te verlichten het Israël Gods en de wereld.

En zoo is het ook in den Psalm. Daarom is de Psalm ook voor den Opperzangmeester en hiermee voor geheel Israël, voor de Gemeente Gods van alle tijden. En daarom is de Psalm ook *leerpsalm, troostpsalm*.

De Psalm is het Woord Gods tot bezieling maar ook tot verlichting en tot besturing van het volk des Heeren en van de zielen der geloovigen. Ook in den Psalm is de staf van den goeden Herder, die Zijn kudde hoedt, leidt, beschut en troost.

Zoo gaat dan deze zielebesturing en vertroosting ook van den Psalm uit de diepten uit.

„Israël hope op den Heere! Want bij den Heere is goedertierenheid, en bij Hem is veel verlossing! En Hij zal Israël verlossen van al Zijn ongerechtigheden!” — Zoo getuigt, leert, bestuurt en troost de Psalm uit de diepten.

De *ellenden* stroomen, golven over de wereld. Heel de wereld der menschen, telkens weer opbloeiend in menschenwillen, in zielsverlangen, in menschenkracht en levensheerlijkheid, wordt immer bedreigd, aangegrepen, geschud en geschokt, geslagen en doorwond, gebroken, neergeworpen, verwoest en vergruizeld, weggedompeld en verteerd in o zooveel leed, zooveel smart, zooveel ongeluk, zooveel pijniging, zooveel zielejammer, zooveel schande.

Dit doorlijdt mee, en vooral, het Israël Gods, de Gemeente des Heeren. Dit doorleed mee het Israël des Ouden Verbonds, en dit doorlijdt mee de Gemeente des Nieuwen Verbonds. Dit doorlijdt zij ook in onzen tijd, naarmate zij zich Gemeente des Heeren kent en gevoelt in de wereld der menschen, der menschheid. Dit doorlijden de geloovige zielen, elk in hun bijzonder levensdeel, maar ook in hun gemeenschap aan heel het geslacht der heiligen, en aan het leven van Gods wereld.

En dit Israël, deze Gemeente Gods, deze geloovige ziele, raakt in die diepten aan de oorzaak des lijdens, de ongerechtigheid, de *ongerechtigheden*.

Die ongerechtigheden bevindt al het volk des Heeren in de wereld en in zichzelf. Die ongerechtigheden zijn de oorzaak der ellenden steeds en ook thans. Zij voeren de menschheid in de diepten, zij voeren altoos weer de volken naar hun ondergang. Zij schenden en verwoesten het leven, en zij benauwen de zielen. Zij wekken Gods heiligheid in toorn en doen den hemel bliksemen tegen de aarde. Zij moeten wel Gods toorn doen vlammen en treffen. Zij openen den afgrond der diepten, den bodemlozen eeuwig afgrond der verdoemenis, der oneindige rampzaligheid.

O, en die ongerechtigheden zijn een *macht*, door het schepsel niet te breken. Zij hebben de heerschappij en voeren het geweld der wereld. Zij heerschen in de zielen. Zij zijn de ongeneeslijke melaatschheid, de altijd voortwoekerende kanker der zielen, de verborgen etterbuilen van het eigen menscheven, de vuile bron, de onzalige fontein, die altoos voortgaat te wellen.

O, zij zijn een macht, die de Duivel, de wereldgeweldenaar, drijft, en waardoor al 't menschedom voortgedreven wordt; de immer rustende zweep van den drijver, waaraan geen ontkomen

is. Zij zijn de kerker, waarin het menschenleven is besloten; de boeien, waarin het geklonken ligt.

Die ongerechtigheden gevoelt en lijdt Gods Israël in de lijdensdiepten des levens. Het lijdt die smarten, die zondewerkingen, die kankeringen, die vuilheden, die drijvingen en die slagen, die boeien en dien kerker.

De Psalm in de diepten heeft die donkerheden van den afgrond aangeraakt en voor Gods volk vertolkt, kermend er in gesidderd: „Heere! wie zal bestaan!”

Maar de Psalm uit de diepten geboren vertolkt niet alleen die lijdenskerming van Gods Israël, om de geloovige zielen zoo bevend te doen bukken voor den Heere. Deze Psalm vertolkt ook de ontroering der heilige ziele, die het licht van Gods aangezicht in Israël heeft opgevangen in de openbaring van Gods *verlossende ontferming*.

Er zijn gedachten des vredes bij God. Bij Hem is genade. Daarom is er bij Hem vergeving. Daarom is er bij Hem goedertierenheid. Daarom is er bij Hem verlossing, veel, groote veelvuldige verlossing. Bij Hem is verlossing van ongerechtigheden, van alle ongerechtigheden voor Zijn Israël.

Daarom is de Psalm uit de diepten opgegaan in smeeking naar den Heere; in geloovige erkenning van Zijn vergevende en verlossende genade. Daarom is de Psalm uitgegaan in geloovige verwachting naar den Heere, in hope op Zijn Woord. Daarom heeft de psalmende ziele zich geworpen op den Heere, zich vastgeklemd in het geloof aan Hem, naar Hem uitstarend, uithun-kerend, als de wachters naar den morgen, — de wachters naar den morgen!

Maar daarom bestuurt deze Psalm ook al Gods Israël in geloofshope op den Heere.

Bij den Heere is goedertierenheid. Bij Hem is ontfermende schuldvergevende verlossende genade.

Daarom heeft de Vader den Zoon tot een Christus gezalfd en gegeven, tot een Middelaar en Verlosser, tot een Priester en tot een Offer, tot een Koning der verlossing, des vredes en der eere.

Daarom heeft Hij in de wereld Zijn Israël, Zijn volk, Zijn Gemeente, het volk Zijner verkiezing en Zijns verbonds, het volk Zijner liefde, dat Hij verlost en redt van ongerechtigheden, van al zijn ongerechtigheden, en dat Hij uit de diepten der ellenden opvoert in de hoogten Zijner zaligheid en heerlijkheid.

En daarom ook gaan Zijn erbarmingen en Zijn goedertierenheden altoos weer uit in de wereld, in alle levensdiepten, in alle levensverwoestingen en in alle levensdonkerheden, die door de ongerechtigheden over het mensdome zijn.

Zoo troost dan de Psalm uit de diepten leerend en besturend het Israël Gods van alle tijden en van het heden: „Bij den Heere is goedertierenheid en bij Hem is veel verlossing; en Hij zal Israël verlossen van al zijn ongerechtigheden!”

In de volheid des tijds is de verlossing Gods geschonken en gekomen, de verlossing door Jezus Christus den Heere, in de vergeving der zonden en in het breken van de macht der ongerechtigheden.

Het gold hier de ongerechtigheden van Gods Israël. Die werden in Christus gezocht en geboet. Maar hierin werden ook gezocht en geboet de ongerechtigheden der wereld, waaraan Gods Israël deel had en die allereerst in den Christus in Gods Israël werden gezocht en gebroken.

Gods Israël, Gods Gemeente, werd hierin met God verzoend en gered; en nooit zal de Heere Zijn volk meer laten varen. Gods Gemeente uit alle geslachten kan niet meer omkomen, zij moet en zal vergaderd worden, en de Heere zal haar uit de diepten leiden tot Zijn heerlijkheid.

Daarom waren Gods ontfermingen en was Zijn goedertierenheid over het Israël des Ouden Verbonds, dat in de wereld niet kon ondergaan, maar dat altoos weer geleid moest worden uit de donkerheid in het licht.

Daarom is Zijn ontferming, Zijn goedertierenheid, over de Gemeente van Christus, — hoe ook Satan en zonden woeden, en welke donkerheden ook komen over de wereld.

Maar daarom ook is Gods goedertierenheid over de wereld.

Onder de oude bedeeeling vervullen de volken onder Gods goeddoende hand hun loop; en met de nieuwe bedeeeling gaat de wereld der volken open voor het Evangelie des Heeren en gaat een stroom van goedertierenheden Gods in heel de wereld uit. Daarom breekt en breidelt de Heere telkens weer in de wereld de macht der ongerechtigheden, redt Hij de volkenwereld weer uit den afgrond, en leidt Hij haar weer op nieuwe banen van zegen en vrede.

En eenmaal komt het einde. Dan ja breken Gods heiligheid en gerechtigheid in Zijn gericht, in de ontsluiting der grondeloze diepten over de wereld uit, bij de ontzettendste openbaring van haar ongerechtigheden. Maar dan ook klimt de Psalm uit de diepten in de hoogten der overwinning, in de volkomen verlossing van Israël uit alle diepten der ongerechtigheden!

Israël hope op den Heere!

In de diepten, ook thans moet er een nederbuigen der zielen zijn; maar er moet ook zijn een schouwen in den Heere, in Zijn ontferming, in Zijn vergevende en verlossende genade; een wachten op Hem, een verwachten van Hem; een hopen op den Heere, ook al staart het zielsoog naar den morgen als de wachters in den nacht.

Er worde toch gebeden, gebeden in verootmoediging, maar gebeden ook in geloof, gebeden in hope! In hope worde er geloofd, verwacht, met blij zielsverlangen naar den Heere verwacht!

Dit hopen op den Heere moet zijn de verkwikking en de arbeid onzer ziele voor ons persoonlijk leven. De morgen komt! De Heere komt! Hij zal ons volkomen, volkomen verlossen!

Maar dit hopen op den Heere moet bij ons ook zijn voor Gods Israël, voor de Gemeente Gods.

En biddend pleitend hopen voor haar, moet er ook zijn in onze ziele een hopen, een bidden, een pleiten, voor Gods wereld.

Bij den Heere is goedertierenheid en bij Hem is veel verlossing!

Israël hope op den Heere!

De Heere komt! De morgen komt! De vrede komt!

INHOUD

	Bladz.
Mijn ziel tot U!	1
Mijn God!	6
Heere! leer mij!	10
Gedenk, Heere, Uw barmhartigheden!	16
De Heere is goed en recht!	21
Alle paden des Heeren!	27
Die den Heere vreest	32
De Verborgenheid	37
Mijn oogen	43
Wend U tot mij!	48
De benauwdheden mijns harten	53
Aanzie!	58
Bewaar mijn ziel!	64
Goed nabij God. I.	69
Goed nabij God. II.	73
Goed nabij God. III.	78
Uit de diepten	83
Heere, wie zal bestaan?	87
Mijne ziele op den Heere!	92
Israël hope op den Heere!	97
